

interkom

ČS FANDOM

informační
servis
fandomu
8/2024

Filipínský mezinárodní komiksový festival poprvé

Neptejte se, jak se to stalo, ale pozvali mě do Manily na první ročník komiksového festivalu. Podmínkou bylo koupit práva alespoň na jeden komiks, na který filipínská vláda přispěje menším grantem, aby byl vydatelný. Pozvání se nedalo odmítnout, protože Filipíny mi v seznamu navštívených asijských států ještě chyběly.

Začalo to dobře, hned na letišti jsem si koupil místní simkarta a odchytil Paula Gravetta (což je jeden z největších současných komiksových znalců světa) a odjel s ním směrem k hotelu. A hned jsme chytli první zácpu. Měli jsme jet hodinu, jeli jsme dvě. Ale zase jsme měli vůbec poprvé šanci si pořádně popovídat a sčuchnout se.

Pořadatelé na nás netrpělivě čekali, aby nás odvedli na večeři, kde se servirovalo nám a ostatním hostům tradiční filipínské jídlo. Bylo toho mnoho, všechno dělájí do kysela, což je příjemné. Jen jsme byli celí utahaní a šli spát, abychom se druhý den ráno pustili do seznamování s tamními komiksovými vydavateli, kterých je naštěstí tak málo, že jsme to za dva dny celé stihli. Vše bylo důmyslně naplánováno ve 33. patře našeho hotelu, my nikam nemuseli a bylo to dobře, jak se ještě vyjeví později.

Filipínský komiks je v plenkách (český už předvádí směle kejkle na pískovišti a tu a tam uplácá bábovku, že i dospělí musí uznat, že se nám fakt povedla), takže očekávání nejsou vysoká. Za vším tam stojí pár nadšených mladých mužů, kteří poukazují na to, že filipínští kreslíři dělají námezdné síly i pro Marvel a DC, ale doma se neděje nic. Průměrný náklad se pohybuje kolem tří stovek a minimálně u poloviny počínů jde dost o fanziny velmi fanouškovské kvality. Inu, zažívají tu báječnou dobu, kdy se všichni znají a stýkají a četli všechno, co se na scéně odehrálo (jen si zasněně zavzpomínejte, nikdy už se to nevrátí).

Kandidáti na české vydání byli čtyři, ale zvítězil komiks kreslířky Ren Ren o zabíjáčkém kohoutovi. Schválně nebudu o tomhle hororu říkat nic víc, příští rok se ho dočkáte. Těšit se můžete na temný, temný humor a spoustu divných a děsivých věcí. Bude to pecka!

Samotný festival začal až v pátek (po dvou dnech schůzek s nakladateli) a konal se v sousedním obchodáku asi pět minut od nás. Na Filipínách se totiž všechno odehrává v obchodáčkách. VŠECHNO! Boxují v nich, tančí, gymnastyčí a bůhví co ještě. Působí to děsivě, ale jen do okamžiku, kdy si uvědomíte, že třetinu roku je potřeba ukrývat se před tajfuny a deštěm, zbytek před vedrem. Filipínek je proto homo shopoholicus, v obchodáku najde vše, zatímco venku jsou jen zácpy.

Filipíny jsou totiž takové USA pro chudé. On to už říkal Olša, ale teď se mi to potvrdilo. Kultura postavená na čím dál větších autech, až na to, že se tu řídí po asijsku, takže se mezi SUV prodírají skútry. Naprosto děsivé, trumflo to jak Jižní Koreu, tak Indii. Navíc mají taková ta odpočítadla k zelené. Úplně cítíte, jak z vás s každou vteřinou odtéká život. Doslova jej krvácíte na křižovatkách. A i když už zelená padne, stejně se nepohnete, protože je všechno ucpané. A do toho prostě pořád řší.

Zácpu jsem si užil hned druhý den, kdy jsme se vydali do slavné čtvrti Intra Muros, o které hojně píše Neil Stephenson v románu *Kryptonomikon*. Naivní jsme byli. Jeli jsme tam dvě hodiny (a když se vám chce v zácpě čurat, je to vůbec nejlepší), strávili tam hodinku a domů jeli pak další (zácpa trochu opadla). A to to bylo asi 12 kilometrů. Když o tom tak uvažuju, strávil jsem v Manile víc hodin v zácpě než spánkem.

Festival byl pěkný. Takový Knihex plný pozitivní energie a k tomu přednášky a dílny. A Paul Gravett, který moderoval kde co. Byl jsem na jeho přednášce o vývoji komiksové narece, kde upozorňoval na zajímavé

pokračování na str. 8

OBSAH

Filipínský komiksový festival poprvé	1	Jean Hougron: Znamení psa	18
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	China Miéville: Tři okamžiky exploze	21
Předplatné i doplatné na 2024	2	Zátíší s lajnami a ruličkou	23
Hvězdný bulvár	3	Tak jsem si dnes trochu zavybaloval	24
Neal Asher: Proměna	10	Časem s vědou – srpen	26
Společenská popptávka	13	Svobodou k otroctví	27
Eva Hauserová: Blažení Šišůti	14	PevnostCon	28
Novotný na druhém tahu	17	Zelený leviathan	28

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Už to vypadalo, že i tento Interkom vyjde jako dvojčíslo, když tu náhle dorazilo několik příspěvků od Jirky Grunta, vizte strany 10 a 21 (další v příštím čísle), Richard Klíčnick se šťastně vrátil z monzunových Filipín a hlavně nám o tom bleskurychle napsal a poslal zábavnou reportáž, a Ondřej Šefčík rozebral poslední román Franty Novotného. Pak už stačilo jen k zatím nikdy nepublikované povídce Evy Hauserové a recenzi francouzské klasiky *Znamení psa* od Josefa Pecinovského přidat vědeckou rubriku Franty Houdka, tu poslal už před měsícem, a bylo vymalováno. **Zdeněk Rampas**

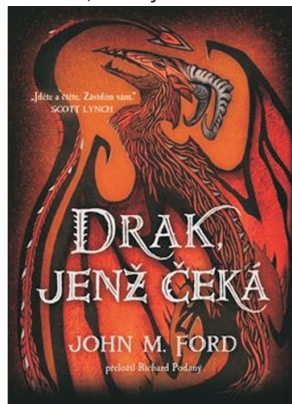
Předplatné i doplatné na 2024

Jak jsem psal minule, ani Interkomu se nevyhnula zdražovací spirála a musíme proto zvednout předplatné do ČR na **500 Kč**. Platit lze přes konto u Fio banky, které má tu výhodu, že bez poplatků umožňuje poslat peníze i slovenským předplatitelům. Takže pro platbu z ČR používejte číslo konta: **2700397108/2010** a pro platbu ze SR IBAN: **SK89 8330 0000 0027 0039 7108** (platbu zadejte jako vnitrostátní převod v Eurech). Tedy **500 Kč** (respektive kvůli zvykanosti pohrobků Československé pošty **33 Euro**, podle momentálního kurzu), pokud si nejste jisti, jak na tom jste s platbou za minulé ročníky, napište mi.

Rovněž se ozvěte, pokud vám stačí odebírat Interkom elektronicky, v ČR jej dostanete o několik dnů dříve než poštou, v SR i o několik týdnů. Další možností, kterou uvítají hlavně sběratelé, je nechávat si Interkom odkládat v redakci s předáním třeba na Draconu. Samozřejmě se současným zasláním PDF verze. **ZR**

John Mio Ford: Drak, jenž čeká

Včera jsem doredigoval román Johna M. Forda „Drak, jenž čeká“ – alternativní historii z časů, kde Byzanc nezanikla. A ač jsem čtenář tzv. okoralý („není nic nového, je jen dobře zapomenuté“), tak tahle knížka mi vyrazila dech.

Mezi jiným nároky, které klade na čtenáře. Ale hlavně odměnou, když těm nárokům dostojí.

V době, kdy se pěstuje naprostý polopatismus a kdy čtenářky na Databázi knih protestují i proti flashbackům jako nepřipustné zátěži, tu vyjde něco tak subtilního, propracovaného jako filigrán. Žádné umění pro umění, mimochodem, jsou tam i upří, vraždy, detektivní záhady a bitva na bosworthském poli. A nečekané řešení záhady, kdo tedy zabil princátka v Toweru a jestli byl Richard III. slovy jednoho českého básníka „hodnej a dobročinnej“.

Skvěle přeložil Richard Podaný. **Viktor Janiš**

Mně se u Forda jako berlička napomáhající čtenářům lépe zpracovat záludnosti autorova přístupu osvědčilo... kupodivu poukázat na film *Excalibur*. Protože i když jsou ta dvě díla velmi odlišná, v obou je koncept draka ne jako materiální příšery, ale jako magického tontonoc, které generuje iluze a mění a křiví lidské vnímání reality. A jakmile si uvědomíš, že třeba u líčení bitvy u Bosworthu dílo nepopisuje přesně realitu, ale to, jak ji pod malevolentním vlivem draka postavy vnímají, do značné míry se to projasní.

Richard Podaný

Mezitím čas oponou trhnul a knihu vydalo Argo. 424 str., 598 Kč

interkom

**INFORMAČNÍ SERVIS
ČESKOSLOVENSKÉHO
FANDOMU**

číslo 8/2024 (374)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6, 161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka

Kristýna Benediktová

Redakční kruh

Franta Houdek, Jan Vaněk jr.

a Michaela

Autoři tohoto čísla

Jiří Grunt, Eva Hauserová,
František Houdek, Richard Klíčnick,
Josef Pecinovský, Zdeněk Rampas,
Petr Svoreň, jr., Ondřej Šefčík,
Jaroslav Veis, Steven Wright

Fotografie

Petr Králík, Michaela, Kateřina
Mikovcová, Richard Klíčnick

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal, nakl. Epoque, Jiří Grunt,
Petr Habala, Jan Haberle,
Pavel Kavánek, Daniela Kovářová,
Václav Vlk

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla
byla dne 31. 7. 2024

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Víte, jak se ve Francii řekne „Dobrý den“?
Salam aleikum.

SPECZ

Australský olympijský tým účastníkům v návaznosti na incident radí, aby nechodili z olympijské vesnice sami a nenosili své uniformy.

Ještě to nezačalo a už to začalo.

Bratříček

Pro ženu neexistuje problém, který by se nedal vytvořit.

Libor Stejskal

Kdyby lenost byla olympijským sportem, byl bych čtvrtý; abych nemusel lézt na stupně vítězů.

CHROCHTADLO

Nezdá se vám, že je ten Fico v poslední době trochu střelečný?

Radovan Samotný

99 % právníků dělá ostatním špatné jméno. **Steven Wright**

Platy státních zaměstnanců prý vadí odborům. Nejsou samy. Mně vadí taky. Jsou příliš vysoké.

Mirek Topolánek

◆ ◆ ◆

● **26. červen** jsem zmínil na konci Hvězdného bulváru v minulém Interkomu, ale nemůžu vás připravit o komentář Pavla Kosatíka, tak alespoň zkráceně:

Ještě že mě nijak zvlášť nebaví spaní, díky tomu jsem teď v neděli nad ránem skoro online zachytil, že přítel Petr Králík zaslal fotky z našeho středečního domácího koncertu Emila Viklického (piano) a Pavla Hrubého (basklarinet).

Byl to dobrý jazz. A když ti naši dva hráči ve středu večer po přidavcích skončili, bylo navíc možné pokračovat dál, jednak na koncert České filharmonie, který potom probíhal venku na Hradčanském náměstí, jednak na výstavu fotek Petra Králíka a malíře Petra Vaněčka v sousedním baráku v <http://www.galerie-kalousek.cz/> (ta výstava mimochodem pořád ještě trvá, vrcholí na ní mj. vaněčkovská výstavní triáda,

začatá před pár týdny v Praze ve Velrybě a v Jerichu a korunovaná monografií z nakladatelství Kant).

Myslím si, že Petr Vaněček (1959–2019) má na to, aby se dodatečně přiřadil k obecně uznávaným nejlivnějším výtvarným umělcům polistopadové doby. O Petru Králíkovi si totéž myslím už dlouho. Umělecký fotograf jeho formátu si samozřejmě zaslouží podstatnou monografii. Kvůli tomu hlavně zde teď tuten referát, jehož záminkou byl náš domácí koncert, píše. Sponzoři, nehlaste se nám hned teď všichni najednou.

● **27. června** Pavel Stanke z SF klubu Hepterida jako první reagoval na elektronické hlasování o cenách Ludvík & Mlok.

● **28. června** jsem se probudil okolo páté a zdá se, že se to (metaforicky) přihodilo i mnoha americkým demokratům. Jediný, kdo dál spal, byl Joe Biden, alespoň podle CNN Prima NEWS, to naznačoval dokonce i Tomáš Klvaňa, autor knihy *Fenoménní Trump – Poslední vzpoura bílých mužů*. I prezidentovi příznivci debatu popisovali jako boj starce a podvodníka. Už dlouho se říkalo, že v letošních volbách zvítězí ta strana, která dříve vymění kandidáta. Demokrati jsou v panice, asi nikoho nemají.

● **29. června** poslal Franta Houdek korektury zbylých textů *IK 6-7*, další číslo se blíží.

Na ČRo jsem objevil audioknihu v podání Kláry Suché a Jana Teplého. *Hlubinami města* nás v ní provedou autoři Anna Bolavá, Pavel Renčín, Vilém Koubek a Lucie Lukačovičová. Pokud máte trochu času, je tam i spousta dalšího k poslouchání.

Píšu Radku Dojivovi, zda by nechtěl navrhnout obálku ke knize *V odlesku Hollywoodu*, ale že je to rychlovka, neb bych knihu potřeboval mít vytištěnou okolo dvaadvacátého příštího měsíce, kdy se do Prahy na diplomatické prázdniny vrátí Jarda Olša, jr.

● **30. června** je neděle a já makám na knize o československém a českém generálním konzulátu v LA. Olša škrábe jako kocour, občas něco nerozluštím ani s Mišinou pomocí.

● **1. července** *Interkom 6-7* jde konečně do tiskárny.

● **2. července** nás navštívil Richard Klíčnick, aby si proměřil naši osiřelou garáž, kam by rád umístil svou druhou motorku.

● **3. července** dopoledne přišel na obvyklé popovídání mezi byty v Telči Franta Houdek. Skvělou zprávu poslala naše virtuální grafička Kris, povila druhého chlapce, Sebastiána.

Večer vyrazíme na přesunutou schůzku, ale spíš společnou večeri Klubu Julese Vernea. Sešlo se nás šest nejvěrnějších.

Leonid Křížek, náš předseda Richard Klíčník, Mirek Houška, Bohouš Šír a já s Michaelou. Leonid přinesl film Karla Zemana *Vynález zkázy*, ale nějak na něj pro spoustu povídání nedošlo.

Večer se dovídám, že *Interkom* je už v Čáslavské, ale kvůli volnému pátku se na poštu dostane až v pondělí.

● **4. července** ráno mail, že Franta Novotný přijde Na Břežanku (16 dní po kyborgizaci kyčle, ti doktoři se opravdu neflákají, jde jim to stále rychleji, velké uznání).

Měníme program a po návštěvě Tritonu, kde jsme si popovídali s Monikou a já si vyzvedl *Vězení spánku*, popojedeme do Čáslavské, kde včera vyložili *Interkomy*. Protože v Chotěboři zurií FF, nacházíme zde Toma Štípského a také Terezu, už je zase v rachotě, ti doktoři jsou opravdu čím dál lepší.

Večer se Honza Hlávka se svou povídkou zapojil do projektu *Japonské antologie #3*.

V *Salonu Týdeníku Echo* dnes diskutovaly samé ženy: Tereza Brdečková, Nora Grundová, Iva Hadj Moussa, Daniela Kovářová a Gabriela Sedláčková nad teorií citovanou provokátorem Peňásem, totiž že *Lidství vrcholí v ženě po klimakteriu. Je matrona nadmuž?*

● **7. července** jsme se s Vládou Němcem dohodli, že jsme tři měsíce čekali, až se ozve ten druhý, takže e-kniha *Žoldáčka Darja* vyjde o to později (ale už brzy).

● **8. července** tradiční likvidace rybízu, naštěstí byly místo jedenácti litrů jen dva. Takže jsme to všichni přežili. Také jsem stihl udělat PDF verzi sborníku *Mezigenerační spory*. Pokud si nevíte rady s odvoláním daru či jak dostat z bytu nezdárného potomka, mohu poslat. ☺

● **9. července** se dovídáme, že v 77 letech zemřel polský herec Jerzy Stuhr, u nás nejvíce známý z filmu *Sexmise*.

Ale jsou i dobré zprávy, čtenáři (a Richard Podaný zvláště) hlásí, že dorazil prázdninový *Interkom*.

Radek Dojiva poslal návrhy na obálku knihy o českých konzulátech na západním pobřeží. Kniha musí co nejdříve do tisku, a návrh je jedenáct...

A Mirek Dvořák píše, že 16. přiveze (nikoli jeho vinou dva roky zpožděnou) knihu *Marthware*.

● **10. července** ráno poslouchám na ČRo Plus Pro a proti, zda by zemím sedmadvacitky pomohlo, kdyby se míň spoléhaly na stát a víc na trh? Bývalý guvernér České národní banky Miroslav Singer debatoval s ředitelem Masarykovy demokratické akademie Patrikem Eichlerem. Pobavily mě konstatace faktu: *Amerika inovuje, Čína kopíruje a Evropa reguluje*. – *Za pětadvacet let klesl podíl Evropy na světovém hospodářství z 25 na 17 procent*. – *Evropa je v oboru AI mrtvá* (kvůli regulacím, nikdo rozumný tady nebude investovat a neinvestuje). A když duši přesvědčený sociální demokrat Eichler řekl, že naše současné problémy jsou způsobené tím, že stát (a federalizace EU) jsou příliš slabé (a vyjádřil se pro větší podíl státu v řízení našich životů), opáčil Singer: *Evropa má problém v tom, že v ní, naštěstí ne u nás, určují politiku lidé jako pan Eichler*. Kvůli téhle větičce vás nudím všemi předchozími. ☺

Večer píše Jarda Olša, jr., že Radkových návrhů je tolik a jsou tak dobré, že si nemůže vybrat (udělal tu chybu, že k výběru povolal rodinu a každému se asi líbí něco jiného). Posílám do Brna text o autorovi a knize, plus obrázky na klopky.

● **12. července** jsem napsal Jirkovi Gruntovi, který si na nějaký čas dal recenzentskou dovolenou, poslední jeho recenze se týkala knihy Iain M. Bankse *K čemu jsou zbraně*. Odpověď mi udělala radost: *Děkuji, že sis vzpomněl – jak vidíš, trefil ses skoro dokonale do chvíle, kdy snad zase budu mít co říct*.

Takže další Jirkova recenze už v tomto čísle, možná nebudete všemu při prvním čtení hned rozumět, ale určitě budete mít o čem přemýšlet.

Radek Dojiva posílá dalších šest verzí obálky *Ve stínu Hollywoodu* se zpracovanými připomínkami a ptá se na definitivní rozměr knihy. Zřejmě nedostal můj mail z desátého, možná k tomu přispělo i to, že jim přivalový déšť vyplavil sklep, což vedlo k nějakému času bez elektřiny. Má představa, že dnes pošleme do tiskárny data, se ukázala příliš optimistická, tak doufám, že to bude už v pondělí.

● **13. července** mě Michaela vytáhla do Muzea historických nočníků a toalet v Modřanech, největšího svého druhu na světě (údajně 2800 artefaktů, počet je možné ověřit v agentuře

Dobrý den Pelhřimov). Je to úchvatná sbírka nočních váz velikanů světové historie, třeba Napoleona, kterému jeho porcelán nedovolili odvézt na Svatou Helenu, protože kresba citroníkových listů, kterými byl ozdoben, příliš připomíná vavřín. Prohlédli jsme si nočník z Titaniku, bohužel jen z druhé třídy, a o něco zdobnější nádobu s poklopem z Lincolnovy ložnice. Chronologicky poslední bylo hygienické zařízení ze Sojuzu, během nedávné Muzejní noci V. Remek potvrdil jeho autenticitu. M. zaujal nočník s cibulákovým vzorem a krásné byly i secesní bramboříky a tulipány. Muzeum kromě nočníků, klozetů a „gramofonů“ vystavuje i splachovadla (převážně porcelánová) a dvě vitríny jsou určené pro různé druhy toaletních papírů. Vedle vchodu na dvorku vilky stojí ukázková kadibudka s vyřezaným srdíčkem ve dveřích, velmi fotogenická. Muzeum otevírá cca 1-2x do měsíce, vždy v sobotu, v případě zájmu o návštěvu sledujte <https://muzeumnocniku.cz>

Večer se ozvala Vilma: *Příští středu přijede do Prahy Eurydice, tak jsme se rovnou domluvily, že by bylo fajn uspořádat v pátek 19., čili za týden, tady na Vydrovce menší večírek. Buďteš v Praze?*

Hned je na co se těšit a proč se snažit přežít ta vedra.

● **14. července** rozesílám pozvánky na pátek na popovídání s Francouzku o tom, co se u nich děje a kdy čeká začátek občanské války...

Radek stále není spokojen s obálkou, okolo druhé po půlnoci to vzdávám, nějak je mi z toho horkého dne slabo a nevolno, s tím, ať to pošle do tiskárny sám.

● **15. července** kniha o našich konzulátech na západním pobřeží USA, zatím tedy jen textový blok, jde do tisku.

● **16. července** mi z tiskárny poslali ke schválení obálku, ani se nebudu ptát, kdy ji Radek nakonec poslal. Mám v hlavě jinou věc, těším se, že bude konečně zlomeno prokletí, které se vznášelo nad knihou Míši Talašové *Marthware*. Skoro to vypadalo, že se sama struktura reality vzpírala tomu, aby se tohle divné slovo někde objevilo.

Když mě Míša v září roku 2021 požádala o pomoc s vydáním, přidělit jsem knize ISBN, teď vidím, že jsem mezitím vydal přes padesát jiných knih, a to jí k vydání chyběla jen obálka. Po ročních pokusech dostat něco použitelného od Juraje Maxona jsme se obrátili na umělovcem inteligenci s tím, že by věc dokončil Kája Soukup. Poté co tento věc asi o rok zdržel, jsem se někdy loni obrátil na Mirka Dvořáka, bohužel v době, kdy jej vy-

čerpávaly daně, ale nakonec jako jediný neselhal. O dvě hodiny dříve, než jsme byli domluvení, knihu přivezl. Vyrazil totiž ještě za chládku a provoz byl mírnější, než čekal, takže mě chvíli před polednem vytláhl ze sprchy.

Popovídali jsme, mezitím se u nás zastavil Richard Klíčnick, aby zde zaparkoval motorku po dobu, co bude na nějakém komiksovém podujetí na Filipínách. Pak se objevila i jeho Tereza, která jej od nás přepravila vozem na letiště. Potom z nákupu dorazila Míša, ale byla tak uondaná, že odpadla, takže jsem s Mirkem konverzoval asi do pěti, kdy se vydal na zpáteční cestu do Brna.

● **17. července** poslouchám Mirkem doporučeného youtubera Medojeda, který skvěle vysvětluje jak děj, tak nesmysly ve světově úspěšných filmech, dal jsem

Avatara, Prometheus a Hvězdnou pěchotu.

● **18. července** vyrážíme do knihovny na Petřinách na Literární piknik pořádaný Terezou Matouškovou, Ondřejem Václavíkem a Simonou Šustrovou od čtvrté. Neznajíce Temnářčiny akce jsme předpokládali, že půjde o autorské čtení ve tvaru pikniku, ale bylo to právě naopak, první půlhodina byla věnovaná doneseným dobrotám a pak David Návara přečetl kousek ze své historicko-romantické ságy *Wavesbury*. Pak jsme museli vyrazit dál, další hosty, vlastně už jen hostky (brrr, tohle slovo nemám rád) Petru Štarkovou (*Dej mi pokoj*), Helenu Drdlovou (*Když se mnou půjdeš tajgou*) a Ludmilu Svozilovou (*Paranoia*) jsme si už nevyšlechli. Na odchodu jsem své pohodlné lehátko doporučil Kláře Smolíkové, která se asi vyzná a věděla, že stačí dorazit i později.

Večer se dovidám, že v 94 letech zemřel americký komediální herec Bob Newhart. Českým divákům byl známý přede-

Napadla mě verze budoucnosti, která by pro dnešní populaci, která to vnímá stejně, možná byla uspokojivá. Až bude islám ve Francii dostatečně silný, aby prosadil zahalování žen, nejlepší burkou, ale ještě bude muset dělat ústupky některým evropským rovnostářským požadavkům, tak by se burka zavedla i pro muže. Pak by všichni měli zaručené totální soukromí, nikdo by nikomu nemohl přisoudit špatný věk, gender ani pohlaví.

Ale to byl jen chvilkový rozhovor v zimní zahradě (kde je teď docela vedro), jinak jsme vedle hodování probírali běžné věci, po dlouhé době jsem si mohl popovídat se Sančou, s Martinem jsem probral Weilovu knihu *Moskva – Hranice*, přišla mu dost nečitelná, a nějaké mate-

vším jako profesor Proton, hrdina Sheldona Coopera ze seriálu *Teorie velkého třesku* a *Malý Sheldon*.

● **19. července** dopoledne dorazilo info, že Jirka Grunt napsal další recenzi. Srpnový *Interkom* se zase přiblížil. Ale dnes se do něho ještě nepustím, za chvíli jedeme na večírek s francouzskou bohemistkou Eurydikou. Schválně jsem v *Interkomu* vyhledal, kdy tu byla naposledy, v srpnu roku 2019, utíká to rychleji, než by si jeden myslal a přál.

Vilma si dělala starosti, co bude s bezprizorními hosty, kteří by mohli dorazit v době, kdy pojedou pro Eurydiku na Vinohrady, kde je ubytována v domě Skautské nadace, tuším přímo ve Foglarově bytě. Nakonec jsme to vyřešili tak, že Jára Míkovec nejprve naložil v Ruzyni nás a ve čtyřech jsme dojeli do Křišťanovy ulice, kde jsme nabrali Eurydiku. Před Klímovic rezidenci jsme pak dorazili přesně na šestou spolu s Libou Mohelskou a Honzou Vaňkem, uvnitř, tedy vlastně částečně venku na nedávno rozšířené terase, jsme našli Vilmu a Sanču. Hned jsme se vrhli na pochoutky jak ty od Vilmy, tak donesené hosty. Samozřejmě jsem to přehnal, a když došlo na grilování a steaky, už jsem byl plný...

V průběhu podvečera a večera se objevilo ještě pár opozdílů, vedle hostitele Viktor Janiš s Danielem (a jeho soupřavou na přípravu kávy), překladatelka Miša Marková, Bára a asi jako poslední na chvilku i Bidlo.

Eurydice jsem donesl nějakou českou literaturu pro případ, že by našla ochotného francouzského nakladatele, a dal řeč o současném blbnoucím světě. Ale úplně jsme si nerozuměli, ona je už z té generace, které je nepříjemné, když někdo nenápadně sonduje, zda jí má oslovovat slečno nebo paní, asi to bere jako vpád do svého soukromí. Řekl jsem, že u nás to třeba prodavačstvo řeší tím, že každou ženu pod šedesát let a devadesát kg oslovuje mladá paní. Leč ani tohle řešení se Eurydice nelíbilo, co je komu po jejím věku 😊.

matické problémy, s Járou jsme doprobali věci načaté ještě v autě, nedávno četl *Grébovské motýky* a *další pražské legendy* od Pavla Housera a já mu líčil nějaké scény z cyklu *SPQR*, který jsem na rozdíl od něho četl celý.

Viktor, jako obvykle, se zmocnil Miši Markové a dlouze rozebírali život překladatelský, Michaela se probírala hromadou šatstva, které děvčata u Vilmy nechávají, když z něho ony nebo děti vyrostly. A Liba nám prozradila, co je to Vaňkova směs kofein.

Někdy kolem jedné hodiny jsme se začali zvedat, Eurydice odjela s Mišou Markovou a Vaňkovými, takže jsme se vydali tradiční cestou s Míkovicovými tunelem do Ruzyně.

● **20. července** se u nás zastavila Miša Talašová s přítelem pro svou knihu. Nějak špatně naprogramovala navigaci, takže se napřed prošli celou naší ulicí, ale nakonec to dobře dopadlo a knihou byla nadšena. Ostatně jak by ne, obálku navrhl Mirek Dvořák, který už má na „svědomí“ tuším osmadvacet Mloků, Kočasy nepočítám.

● **21. července** neměli bychom zítra zavést den čísla π ? 22/7 se mu docela blíží 😊.

● **22. července** okolo poledne přivezli z tiskárny knihu *V odlesku Hollywoodu* (se skvělou obálkou Radka Dojivy, ale i vnitřek vyšel celkem dobře). O hodinku později se ukázal nedočkavý Jarda Olša, jr. On už je v Praze pár dní, stihl přiletět těsně před *Dnem modré obrazovky*, ale dva dny bydlel v hotelu, než se jeho dlouho nepoužívaný byt přivedl k pořádku a obývání. Jar da mi přivezl tričko z muzea Filmové Akademie (té, co organizuje Oscary). Vzniklo (to triko) ke čtyřicátému výročí filmu ET mimozemšťan. Také mi půjčil svůj výtisk knihy Karel Aster... *The Last Czech* o Česích bojujících na Filipínách proti Japoncům od filipínské autorky jménem Edna Bautista Binkowski. Hned jsem napsal do EPOCHY, ale asi tam zuří dovolená.

● **24. července** poslouchám Osobnost Plus s Bárou Tachecí. Ta osobnost byla Kateřina Smejkalová, politoložka placená nějakým německým ústavem na podporu sociální demokracie. Podařilo se jí trochu „vytočit“ Báru T., když tvrdila, že naše společnost se ani po pětatiřeceti letech nedokázala zbavit předsudků vůči levicovým názorům, a že levice je u nás utlačovaná. Bára ji připomněla, jak to vypadá na našich VŠ atd., a chtěla od Smejkalové uvést nějaký příklad toho útlatku. Tak jsme se dozvěděli, že mj. spočíval v přezdívce Venezuela pro Maláčovou. Na to Bára, že přece Maláčová chtěla rozdávat víc, než jsme si mohli dovolit. A to si naběhla. Používáním slova „rozdávat“ se usvědčila z toho, že i ona jede v tom útlatku. Měla správně říci „zvyšování nákladů na sociální pomoc potřebným“ nebo tak něco :-)

Čili už i tady máme tu anglosaskou víru, že změnou slov změníme realitu. Protože ptát se černočů by bylo technicky obtížné, bylo by možná zajímavé zeptat se nějakých cikánů, jak moc jim pomohlo přejmenování na Romy.

Obávám se, že budeme muset spadnout na hubu z hodně velké výšky, než tyhle lidi půjdou od válu nebo změní své myšlení.

Odpoledne k nám dorazili Petr a Inka Hanušovi, byl to asi jediný termín, kdy se s nimi bylo v létě možné potkat. Třídvacátého se vrátili z výletu do NY a zítra odjíždějí na festival amatérského divadla v Hronově. Vlastně jsem jim to dal befelem s připomenutím, že jsme tak dlouho odkládali nějaké setkání s Ivanem Hraničkou, až už bylo na vše pozdě... Probrali jsme americké zážitky, já jsem vytáhl fotografickou knihu *Každodenností*, zda tam nepoznají nějaká místa z potulek po NY, tedy hlavně těch Petrových, Inčiny problémy s rovnováhou se nelepší...

Půjčil jsem Petrovi *Vilu nad mořem* od Stefana Grabiňského s tím, že by to mohl jejich soubor pokusit nastudovat. A také jsem se pochlubil právě dodanými *Odlesky Hollywoodu*.

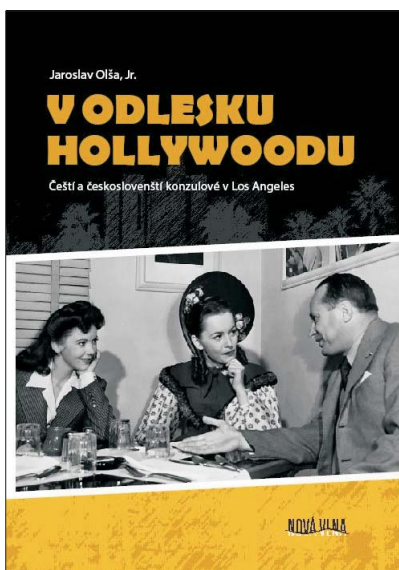
Ondřej Šefčík poslal recenzi poslední knihy Franty Novotného (vizte stranu 17).

● **25. července** v Osobnosti Plus je Jaroslav Petr o altruismu a naopak projevech kolektivního zla, nebe a dudy proti všecřejšímu povídání se sociální vědkyní, myslím, že si Bára Tachecí odpočinula.

Na iLiteratuře korejská bohemistka Yu Sunbee vzpomíná na působení Jaroslava Olši, Jr. a jeho snahu o šíření české literatury v Koreji.

A také nám začal Advík – festival japonské popculty, anime, mangy, cosplaye a jiných japonských záležitostí zjednodušených pro středoevropské fanoušky :-)

<https://www.iliteratura.cz/clanek/47069-sunbee-yu>

A dozvěděl jsem se, že za humny v Divoké Šárce máme Dinopark (na místě bývalé nudapláže ☺), ale i tak je tam ledacos k vidění.

● **26. července** se mi ozval Tono Stiffel, když vše klapne, opatří nám ilustraci k *Blaženým Šišůtům*. Odpoledne nás navštívila má mladší sestra s roční vnučkou, její jednání mi připomnělo blížící se olympiádu.

● **27. července** svět od rána komentuje slavnostní zahájení pařížské olympiády, které se značně podobalo právě před měsícem pořádanému Paris Pride, skoro jako by někdo chtěl ušetřit a použil stejné protagonisty i kulisy. Hodně lidí pobouřila scéna podobná obrazu *Poslední večere*, já tam tedy velkou podobnost neshledával, dle mého šlo o jasnou imitaci odízního dvora Jabby Hutta.

Dopoledne se ozval Jar da Olša, že by měl čas se večer zastavit, takže jsme uspořádali miniaturní večírek, během něhož stihl Honza Vaněk přečíst větší část knihy *V odlesku Hollywoodu* a samozřejmě nám tam našel pár chyb.

● **28. července** se Jar da Olša na skok zastavil pro další knihy a při tom jsme probrali možnost vydat sbírku česky napsaných Breuerových povídek a další díly Bradburyho stínu.

● **29. července** si kolem třetí Richard Klíčnick cestou z Filipín vyvedl motorku, hned jsem ho pumpnul o reportáž na první a vedlejší straně. Okolo šesté pak dorazila Tes, po ní Filip s Bí, pak Hanka s občerstvením, Honza Vaněk jr. a Bidlo, a nakonec Pavel Dobrovský s dětmi, Lucinka už sama zvládá jízdu na kole, dvouletý Vítek se ještě vezl na tom otcově. Filip nám obětavě rozchodil šipkovadlo, ale sám ještě trucoval a nehrál, asi i kvůli tomu jediná odehraná partie trvala po celou dobu, co jsem se otáčel u grilu, a vlastně když najednou všichni skončili, ani jsem nezaznamenal, kdo vyhrál... Míša v mezičase zavlekla Filipa a děvčata do uprázdněné garáže, kde si každý musel vybrat a odnést něco z jejího kramrverku...

Já dal s Pavlem řeč o filmech a pochlubil se knihou *V odlesku Hollywoodu*, Michaela přinesla katalog modřanského Muzea nočníků.

● **30. července** se dozvídáme, že zemřel básník, ale hlavně občasny příznivec sci-fi v dobách, kdy to bylo důležité, a také otroce několika prvních ročníků Ceny Karla Čapka, Karel Sýs.

Dinosauři u koupaliště Džbán

Ale jsou i veselější zprávy: Právě před 70 lety vyšel ve Velké Británii první díl románové trilogie *Pán Prstenů*, který u nás i kvůli takovým lidem, jako byl Karel Sýs, vyšel o desítky let později. Svět nebyl ani není jednoduchý.

Odpoledne vyrazím do Nuselské 80 za Přemkem Houžvičkou, opatřil mi první dva ročníky časopisu *Radar*, takže doufám, že už mám všechna čísla a něco o tomto zajímavém počínu raketových a vesmírných nadšenců mezi roky 1964 až 1968 sepišu. Transakce proběhla rychle, ale pravděpodobně má přítomnost v obchůdku způsobila, že tam každou chvíli pronikl nějaký zákazník, takže než jsme probrali, co je nového na frontě staré prvorepublikové SF, a než jsme si doporučili oblíbené knihy, bylo najednou skoro pět hodin a mě čekal návrat prázdninově rozkopanou Prahou domů.

● **31. července** má být vedro skoro k nepřežití, Petr Svoreň, jr. a Richard Klíčnick poslali poslední dva příspěvky, které jsem obmyslel do srpnového Interkomu, takže pokud nebudu vycházet z domu, mohlo by být dnes padla, tedy závěrka, ještě dojde na korektury a grafickou úpravu.

Zdeněk Rampas

pokračování ze str. 1 neotřelé případy způsobů vypravování, což jsem si dost užil, možná nejvíc z přítomných, ale i ostatní zúčastnění vypadali velice zaníceně.

Acke byla poměrně malá a nebylo co na ní dělat celý den, tak jsem chodil k hotelovému bazénu ve 34. patře ulehnout na lehátko a načítat všechno zajímavé z filipínského komiksu, co mi přišlo užitečné. Takhle nějak bych si tu práci představoval i normálně. Občas jsem se musel schovat před deštěm, ale jinak dobré! Zjistil jsem, že Filipínci jsou posedlí folklorem, který je prakticky v každém komiksu.

Nejhorší je bytost jménem aswang, jejíž pojetí se liší, ale v krásně kresleném díle *Bloodlust* jsou to prostě takoví méně nechutní ghúlové. Pak mají ženu, která v noci přichází u spodní půlku těla, ale naroste jí jazyk a křídla. Taky žere lidi. A jakéhosi ohnivého koně. Všude je též spousta zombií, bez těch snad ani komiks na Filipínách být nemůže. Prostě je to čirá nádhra, jen je toho někdy až moc, takže dostanete kohouta. Na krvi.

Celou dobu nás hostili a hezky se o nás starali, jen se ukázalo, že jak asi všichni pořád řídí, tak moc nepijí. A proto tam stojí flaška osmiletého rumu (36 %) nebo pětiletého (40 %) asi 70 Kč. Ba i Paul Gravett, který prakticky nepije, se mnou nechal zlákat na večírek na střeše hotelu (40. patro) den před úplňkem a dal si tři skleničky! Takový nektar to byl. Prostě se to povedlo.

Posledním společným dnem bylo pondělí, kdy jsme jeli do muzea komiksu. Hodinku a půl od města. Byly to dvě a půl hodiny a muzeum byl domeček, v němž celá jedna nevelká místnost byla naplněna filipínskými komiksovými artefakty. Paul Gravett si všechno to, co nám trvalo 15 minut, vydržel prohlížet a fotit hodinu a půl.

Během cesty jsem musel změnit plány na následující týden, protože se na severu v horách, kam jsem se chystal jet, řádil tajfun a bylo pouhých 19 stupňů. To mám v Praze i zadarmo. Tudiž během Paulova prohlížení jsem si koupil letenku do tepla. Na ostrov Negros, kde se pálí Don Papa, nejslavnější a nejpředraženější ze zdejších rumů. Říkal jsem si, že to by mohlo být fajn. A žádný tajfun, že jo. Letenku jsem koupil na 21:50, to mi přišlo bezpečné, i když tady chtějí po cestujících, aby byli na letišti dvě hodiny před odletem...

Po muzeu následoval fantastický a nejskvělejší oběd v koloniální vile, vaří se tu báječně, to nemohu říct. Hned po jídle odjela třetina výpravy – dámy mířící na lety do Evropy. Závídel jsem jim, protože jsem nemohl s nimi, krosna byla v hotelu, neb ráno jsem plánoval šestihodinový bus na sever. Zbytek se rozseděl u kafe a já s lehkým znepokojením sledoval, jak čas tiká. O půl třetí jsem to prostě řekl nahlas, že musím chytit letadlo, ale už. A jelo se. Řidič byl naprosto skvělý, takže onu hodinu a půl dlouhou cestu zvládl tak, že jsme přijeli o čtvrt na šest.

V tu chvíli už jsem lovil na zdejší Uberu taxíka, což vzhledem k silícímu dešti (tajfun se blíží) trvalo patnáct minut. Než dorazil, uběhlo 45 minut, a to byl pár bloků od nás. Jisté bylo, že jsem v rukou bůžích a nemá cenu se stresovat. I stresoval jsem se stejně, protože to jste nezažili. Podle navigace jsme

měli dorazit na letiště za hodinu a deset minut. Chvillemi jsem se bál, že nedorazíme vůbec, a přepadla mne trudnomyslnost. Měl jsem sice v batohu míč, ale nebylo s kým si pinknout, takže jsem se jí nezabavil. Kupodivu jsem dorazil 1:55 před odletem, čili ve tři čtvrtě na osm.

Jako nevyspalému (spal jsem ten den kvůli působení měsíce pouhě tři hodiny) mi přišlo nesmírně zábavné, že u odbavování zavazadel je otevřená jen jedna přepážka. Ale měli jen pauzu, takže se to později zrychlilo. Euforie podpořená spánkovým dluhem stoupala. Prošel jsem kontrolami, podíval se na tabuli odletů – a zadržel dech. Let byl zpožděný. Ponejprv o 70 minut. Pak o 120. Sedl jsem si k zásuvce, stanici s pitnou vodou a záchodu. Co víc jsem si mohl přát? Nakonec jsme odletěli s tříhodinovým zpožděním, už tak zpožděné letadlo totiž kroužilo a kroužilo, což je tu taky normální, než mohlo dosednout.

Když jsme přistáli, přišlo. Taxikář mi vysvětlil, že „always raining. Every day.“ Inu, období dešťů je období dešťů. Konečně ho zažívám! Prostě tu chčije a chčije, děcka. V Manile jsme měli kliku, prvních pár dnů bylo sucho, ale teď se teprve ukáže. Na hotelu jsem kolem půl čtvrté upadl do kómatu. Ráno mě probudili řvoucí haranti a vydal jsem se na obchůzku, abych mohl doplnit další větu z *Dobytí severního pólu*: Konečně moře. Našel jsem si na mapě chobot – ovšem nikde se tam nepasalo, že jde o zdejší slam. Nejlepší domky v něm mají bojovní kohouti. Nedívím se již ničemu!

Trudně jsem přežil i další den (protože jsem se přes komiksové známé sice dostal telefonicky až ke snaše majitele palírny Don Papa a nabídl jim reportáž pro *Reflex*, ale nemají turistické centrum a nestojí o nic. Je fascinující, že na ostrově o Dona Papu nezavádíte. Výběr rumů je tu tristní a mají jen třtinové cukrovinky, které jsou ale vyhlášené po celých Filipínách) a ve středu kolem půlnoci přiletěla dalším velmi zpožděným letem (tajfun v Manile byl nejhorší za posledních osm let, spouště lidem odplavaly chatrče) kamarádka komiksová agentka.

Vyrazili jsme tříhodinovou cestou autem na jih do resortu u městečka Sipalay. Předražený, nudný, ale prostě tam chtěla. Přijeli jsme o půl čtvrté a vydrželi i další noc. Já měl masku, tak jsem šel prohlédnout mořské dno. Tak hezky velké hvězdičky a křiklavě žluté korály jsem ještě neviděl. Ovšem jakmile jsem přeplaval přes reef, zjistil jsem, že mě vlny strašidelně stahují od břehu pryč. Nezmanikařil jsem, ale panika mě držela za ruku celou dobu, co jsem ze všech sil bojoval se silou živlu. Nemít boty a možnost si na chvíli stoupnout na ostré korály, nevím, nevím, zda bych psal tyto řádky. Ale *mea culpa*, měl jsem se zeptat, jestli je to v pohodě, příliv i odliv jsou bestie. Naštěstí už se mi tu a tam přihodily podobně nepříjemné situace, takže ani nyní jsem se nedivil.

Pak jsme odjeli do hotelu ve městečku, kde byla taková normální pláž a k tomu bazén teplý jako vana. Mezi nimi se nalézala varovná cedule, na které se říkalo, že v případě zemětřesení, tsunami, tajfunu a jánevimčeho ještě máte utíkat hodně, hodně daleko do vnitrozemí. Hned jsem se cítil klidněji. Koupil jsem si mango, místní mořskou sůl a doutníky a vlastně se strašně těšil domů. Jeli jsme další den sdíleným vanem zpátky na sever do Bacolodu, kde už jsem to dobře znal.

Cestou jsem přemítal, proč že se se té trudnomyslností nemožno zbavit. I uvědomil jsem si, že je to absencí architektury. Nic takového oni nemají. Tu a tam kostel po Španělech, ale jinak jen nevzhledné betonové domky, které nahradily plechové boudy, které předtím nahradily tradiční rákosové domy. V Manile pochopitelně máte mrakodrapy skoro jako v L. A., ale ani ty našinci na klidu nepřidají. Jde také o přírodu. Na Negrosu jsou prý velké dochované lesy, ale k nim se nesmí (a je to dobře). Jinak kam oko dohlédne jen víceméně kulturní krajina, kde se pro všechny ty Filipínce pěstuje rýže a cukrová třtina. V Indonésii vás odzbrojují úchvatné scenerie – tady vás ubíjí ohavnost civilizace třetího světa. I ta sopka, kterou jsme míjeli, byla taková nějaká neutěšená a k tomu prý zrovna vybuchla a evakuovali okolí. Ale to jsem nekontroloval, to mi jen někdo říkal (je výhodou, že prakticky všichni tu mluví anglicky, a ještě lepší je, že Filipínci jsou srdeční a milí lidé, kteří se s vámi rádi dají do řeči).

Cestou se mi podařilo také konečně po mangu koupit i nějaké další lokální ovoce, protože v obchodech mají prakticky jen jablka, pomeranče a hrozny z Číny. Vysvětlili nám, že supermarkety uchvátily obchod s touto komoditou, takže se jim téměr podařilo zničit celé zdejší ovocnářství.

Po návratu do letištního města jsem nakoupil rum na cestu, došel se najíst do vyhlášené jídelní tržnice, kterou příští měsíc strhnou, aby na jejím místě postavili další obchodník, nechal se ještě jednou zmoknout a další den vyrazil už konečně na letadlo. Raději o dvě hodiny dřív. A pak už jen dlouhé a dlouhé hodiny na cestě domů. Nu, přátelé, měl jsem letět domů hned po akci, ušetřil bych si jak nervy, tak peníze. Ale na druhou stranu jsem je ušetřil vám, protože já už na Filipínách byl, takže vy už nemusíte!

Richard Klíčník

P. S.: Kdybyste se tam někdy přece jen chystali a neměli hluboko do kapsy, tak ostrov Palawan na západ od Negrosu je prý malebný. Ale co bych já z toho měl, když bylo období dešťů?

Slavná tradiční pochoutka, kterou radši nevidíte pod přísadami. Ale je tam. Embryo. Dobrou chuť!

Neal Asher: Proměna

Budoucí společnost lidí a umělých inteligencí nazývané Řád, které popisuje Neal Asher ve svých knihách, dosáhla postupně překvapujícího rozsahu i složitosti. Je to svět, ke kterému se rád vracím nejen proto, že se podařilo pomocí smělých reálií i zajímavých zápletek vytvořit přesvědčivou literární vizi. Ještě důležitější je, že se jeho svět neustále vyvíjí, takže žije a neomrzí se. Člověk se nevrací, aby si zopakoval předchozí zážitek, ale aby našel nový. Autor důvtipně objevuje nové významy prvků v příběhu dávno přítomných a smysluplně přináší prvky nové, takže i navzdory neustálým proměnám máme pocit, že svět zůstává tentýž, že je konzistentní. To mi u cyklu, který volně propojuje už téměř dvacet knih, přijde pozoruhodné. Několikrát už se zdálo, že se všechno úspěšně vyřešilo a vyjasnilo, ale po každé se ukázalo, že zůstalo dost nsvázaných konečků předchozích zápletek, aby se na jejich základě dalo vybudovat smysluplné pokračování.

Jedním z příběhů, který povstává z troušeňných motivů předchozích knih, je i trilogie *Proměna*, kterou tvoří romány *Temná inteligence*, *Válečná továrna* a *Stroj nekonečna*. Sleduje osudy zákeřné umělé inteligence Penny Royal, která se možná změnila a snaží se odčinit svoje předchozí zločiny, a vojáka Thorvalda Speara, který byl na základě uchované osobnosti vzkříšen z mrtvých a kterého si Penny Royal vybrala jako svědka (a možná i soudce) svého pokání. Během své cesty se setkávají s řadou zvláštních postav, které v různých podobách procházejí nějakou formou zásadní proměny (odtud název trilogie). Kromě lidí jsou to i mimozemšťané, znovu se setkáváme zvláště s *pradory*, nepřátelskou rasou, se kterou lidstvo donedávna vedlo ničivou válku. Postupně se ukazuje, že řada událostí má zřejmě i nějaký skrytý smysl a že směřují k vyvrcholení, které má opět potenciál pozměnit stávající podobu Řádu.

Autor si uvědomuje, že čím zásadnější proměnu nám chce ukázat, tím důkladněji si musí připravit události, které k ní vedou, a okolnosti, které ji umožňují, aby působila věrohodně. Děj trojice knih je proto spleť a často neprůhledný, navíc mnoha způsoby odkazuje na události celé dosavadní historie Řádu. Nemá proto valný smysl snažit se zde nějak podchytit nebo hodnotit, jak zdařile se autorovi jednotlivá témata podařilo svázat. Stávající čtenáři Neala Ashera si knihy přečtou sami, a nováčkům by snaha o shrnutí nic neřekla. Ale v průběhu čtení jsem si začal uvědomovat, že v kompozici příběhu a zvláště v charakteristice postav se opakovaně objevují motivy, jejichž faktický význam neodpovídá tomu, jakým způsobem nám je autor předkládá. Mezi atmosférou a strukturou příběhu existuje určitý rozpor, který v zaujetí zápletkou snadno přehlédneme, takže neruší. Objevuje se však natolik konzistentně a v průběhu trilogie prochází zajímavým vývojem, takže bych se ho rád pokusil popsat, aby bylo možné se zamyslet, co vypovídá o našem vnímání skutečnosti v příbězích i realitě.

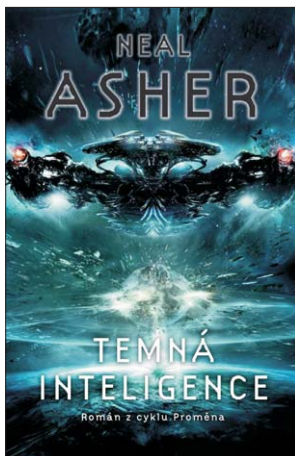
Temná inteligence

Téměř od počátku je zřejmé, že průběh událostí velmi cíleně usměrňuje temná umělá inteligence Penny Royal. Ona si vybírá, které postavy do děje zapojí a jakým způsobem. Náš vztah k těmto postavám však určuje úplně jiný, nezávislý princip. Většina postav, které se v knize vyskytují, jsou v nějakém smyslu zločinci. U převážné části z nich velmi rychle, téměř okamžitě dospějeme k poznání, zda je nám postava blízká, a je zvláštní, že u takových postav pak máme potíže jejich zločinnou minulost vnímat jako relevantní. Jde přitom o přečiny tak vážné, jako jsou vraždy nebo mučení. Ale zda nějakou postavu vnímáme jako „kladnou“ (nebo alespoň sympatickou) není vůbec určeno závažností činů, kterých se v minulosti dopustila.

Při hodnocení zločinů se tradičně rozlišuje mezi objektivními následky, které čin měl, a subjektivní vinou, které za něj člověk nese. Etika Řádu je mnohem více, než odpovídá dnešním představám, založena na osobní zodpovědnosti za vlastní činy v objektivním smyslu, takže by se dalo tvrdit, že do knihy promítáme vlastní odlišná měřítká a že je pro nás důležitá spíše míra viny. Řád disponuje technologiemi, které umožňují analýzu mozku provést introspekci, tedy zjistit, jaké motivace lidi k činům vedly. Nemuseli bychom se proto spoléhat jen na jejich vlastní prožitky, které nám autor ukazuje a které nemusí odpovídat skutečnosti, protože lidé mají dobře vyvinutou schopnost obelhávat sami sebe. Kupodivu však naše hodnocení postav nemá nic společného ani s mírou subjektivní viny.

Poslední možností je, že by záleželo na tom, jak postavy svoji minulost vnímají. Ale ani na tom, zda se kají a snaží napravit, příliš nezáleží. Postava zločinecké šéfký Isobel Satomi sice některých svých minulých činů lituje, ale jen proto, že se jí nevyplátlily, tedy ze zcela sobeckých důvodů, a nadále je ochotná vraždit, když to pro ni bude výhodné. Přesto jednoznačně patří mezi postavy, kterým fandíme. Penny Royal způsobila, že se proměňuje v něco cizího, ale my doufáme, že svoji proměnu nějak zvládne. Nejde přitom o nějakou autorovu svěvolí, s kterou by o osudu postav rozhodoval. Záleží pochopitelně, jakým způsobem nám postavy předvádí, ale jsme to my sami, kdo rozhoduje o sympatiích, a nemáme dojem, že by námi jakkoliv manipuloval. Snad jediná zákonitost, kterou lze vypozařovat, je, že postavy, které nám jsou blízké, pokračují v příběhu, ale ty, které nejsou, poměrně brzy a bez velkých okolků umírají.

Je to až jakási prozřetelnost, která dělí postavy na potřebné a neužitečné. Protože postavy vidíme jejich vlastníma očima, takže vnímáme, že jsou schopny se svobodně rozhodovat, nelze tvrdit, že by šlo přímo o předurčenost. Ale k jakémusi „vyvolení“ spravedlivých to má velmi blízko. Jen dvě postavy – jeden mimozemský kapitán a jedna forenzní umělá inteligence – jsou

z tohoto procesu vyňaty. Tušíme, že z hlediska následujícího děje půjde o antagonisty, ale mají ještě jednu důležitější úlohu. Tím, že se jejich osud nezdá předurčen, můžeme na jejich případech studovat, co vlastně rozhoduje o tom, zda zemřou nebo přežijí, tedy zda budou v našich očích ospravedlněni nebo zavrženi. Z tohoto hlediska je jejich osud dlouho otevřený. Na konci prvního dílu není příliš zřejmé, jaký smysl – věčný i dramatický – podobná autorská metoda má. Musíme číst dále.

Válečná továrna

První kniha se soustředila na průběh proměny jednotlivých postav a už na jejím konci se nevyhnutelně začala objevovat otázka, jaký je vlastně smysl proměny. Postavy rozumí tomu, co ztratily, ale jaký význam má to, čím se staly? Neal Asher nám v dlouhé řadě různorodých dramatických situací ukazuje, co všechno *není* funkční odpověď. Očekávání, se kterými postavy o proměnu usilovaly, nejsou obvykle tím, co by je naplnilo, když byla dokonána. Dlouhodobě také nelze smířit příliš velké rozpory, takže nelze něčím být i nebýt nebo být svým vlastním protikladem. Při žádném z řady pokusů se postavám nepodařilo vrátit se k předchozí podobě existence nebo oživit smysl pro věci, které jim dříve připadaly podstatné. Ukazuje se také, že některé proměny jsou prostě jen nesprávné, že za daných podmínek nedávají smysl a jediná rozumná možnost je je opustit.

V abstraktní podobě je možné říci, že děj knihy přivádí postavy do situací, v kterých jsou vystavovány očísťování a soudu. Opět se přitom nejedná v žádném smyslu o morální proces. Radikálnost soudu se projevuje tím, že postavy uvádí do stavu existenciální nouze. To má i zajímavé praktické důsledky, potřeba přežít vede ke ztrátě předsudků a nutí spolupracovat i velmi odlišné a původně znepřátelené kliky nebo rasy. Ale nejvíce se postavy upínají k poznání minulosti: zjistíme-li, proč se nám něco děje, porozumíme, kým jsme. Kupodivu však ani pochopení minulosti, která byla dlouho zahalena závojem tajemství, nepřináší žádnou pomoc. Zdá se, že většina proměn, kterých jsme byli svědky, vede jen k té či oné verzi zániku. Přízemněji založený čtenář by mohl dodat, že není divu, pohráváme-li si bezstarostně se záležitostmi, které nás dalece přesahují.

Tušíme ovšem, že triviální vysvětlení není v důmyslném světě na místě: povětšinou tragické vyústění druhé knihy spíše naznačuje, že dovršení proměny – transformace – bude doopravdy možné jen skrze ukončení současné podoby existence, které smrt připomíná. Znovu se však projevuje asymetrický princip vyvolení, protože z postav, které se kvalifikovaly k proměně, ty kladné do nové formy přecházejí („dosahují spásy“), kdežto záporné nenávratně hynou („jsou zatraceny“). Ne-

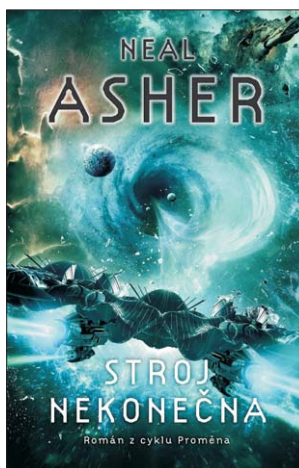
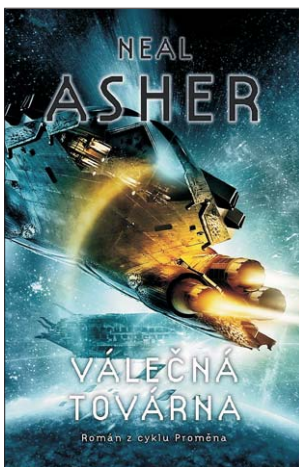
ni to uzavřený nebo jedinečný proces; zatímco postavy známé od začátku příběhu se přiblížily k cíli, nové nastupují na cestu. Jejich osudy možná uvidíme v dalších knihách, což je jeden z důvodů, proč je svět Řádu životaschopný: roste organicky a ne jen podle aktuálních potřeb zápletky.

Z hlediska běžného světa je podobný „soud“ nepřírozená událost, což je zde symbolizováno zvláštním způsobem cestování v čase, které s sebou přináší potenciálně destruktivní následky. Zdá se proto, že v závěrečné knize už nebudou postavy soupeřit mezi sebou, ale budou se snažit „porazit systém“. Opět však existuje výjimka, umělé inteligence procházejí proměnou z vlastní moci, čímž jsou ze soudu, kterým procházely ostatní postavy, vyňaty. Na jich osudu tedy budeme moci zkoumat, co rozhoduje o úspěchu nebo neúspěchu transformace. Ani na konci druhé totiž knihy není příliš jasné, k jakému cíli – a proč vůbec k nějakému – všechno dění směřuje.

Stroj nekonečna

Na začátku příběhu byly postavy nuceny se skrývat nebo byly na útěku proto, že jejich činy neodpovídaly nárokům, které společnost klade na zachování spravedlnosti. Během své proměny začaly být kontroverzní už jen tím, čím se stávaly, musely se skrývat doslova přede všemi proto, že jejich samotná existence byla schopna podstatně narušit stávající společenský řád. Na začátku třetího dílu je jejich stav ještě o stupeň vyhrcořenější, protože jsou teď natolik jiné, že ani samy o sobě nemůžou existovat stejným způsobem jako běžné bytosti. Hledají nějaké *nové tělo* („vzkříšení“) a *novou zemi* („nebesa“), které by jim umožnily plnohodnotně existovat. V materiálním světě je něco podobného dost beznadějný podnik. Svět Řádu je oproti naší skutečnosti mnohem více tvárný: viděli jsme, že s vědomím lze provádět natolik podivuhodné věci, že je jim občas obtížné uvěřit i v rámci fantastického žánru. Ale problém, který postavy mají, je *existenciální* povahy, takže je na něj obtížně najít *technické* řešení.

Téměř jediná naděje, která nakonec zbývá, je nejistá možnost, že plán Penny Royal zahrnuje nejen vyřešení soustavy složitých a nebezpečných situací, které jsme s postavami sledovali. Postavy potřebují, aby se tato umělá inteligence stala i čímsi jako jejich spasitelem. Není to úplně nesmyslné očekávání: kdo děj o své vůli začal, měl by ho být schopen dovést do stavu, který bude lepší než ten úvodní. Když jsme na začátku příběhu viděli, že osudy postav ovlivňovala jakási prozřetelnost, není úplně od věci doufat, že na konci se ukáže důvod jejich vyvolení. V závěru trilogie jsme proto svědky dvojí nejistoty: první, která zaměstnává většinu naší pozornosti, se týká zápletky, kterou není navzdory všem náznakům snadné prohled-

nout. Druhá, spíše podvědomá, souvisí s tím, že tušíme, jakého stavu potřebují postavy dosáhnout, ale máme obavy, že fyzický svět nic podobného neumožňuje.

Spása byla tradičně chápána jako stav, protože to, co je předpokladem zla a utrpení, je děj. Dokonalost už nemůže být podřízena změně, protože by se dříve nebo později (a my máme sklon dodat, že spíše dříve než později) propadla do nedostatečnosti. Pro naše dnešní vnímání, které v knize silně rezonuje nejen u lidí, ale i u mimozemských ras, je nicméně podobné pojetí „nebe“ málo lákavé. Naše zkušenost – určená podobně jako jiné i čtením nebo sledováním ohromujícího množství příběhů – popírá, že by neměnnost a život byly slučitelné. Očekávání spásy tak má paradoxní povahu: bude-li svázána s hmotou, bude nedostatečná, bude-li od ní osvobozena, bude bezcenná. (Zde je potřeba si uvědomit, že ve světě Řádu je vědomí podmíněno materiálně, i chápeme-li ho jako „strukturu“ nebo „informaci“ nebo „energií“, jde stále primárně o „hmotu“.)

Podobně jako v předchozích knihách nejsme svědky ani jednoduchých ani uniformních řešení. Osudy se završují v zásadě proporcionálně: čím větší měla postava ambice, tím „metafyzičtější“ musí být výsledek. Ne přímo ve smyslu „nadpřirozený“, ale určitě fyzikálně neobvyklejší. Autor totiž příležitostně používá skutečné i fiktivně předpokládané fyzikální zákony poněkud metaforickým způsobem. Je to ovšem oprávněná metoda: vytváří-li situace, které přesahují naši běžnou zkušenost, nelze očekávat, že by řešení mohla existovat v jejím rámci. To, co nás zajímá, je, zda bude řešení skutečných problémů, které fiktivní situace vytvářejí, v rámci potenciálu, který autora fikce přináší, dostatečně opravdové. S tímto předpokladem se můžeme na celou trilogii podívat ještě jednou a pokusit se porozumět jejímu smyslu.

Zřejmě nešlo přehlédnout, že jsem při popisu abstraktních struktur, okolo kterých jsou knihy vystavěny, používal důsledně teologické termíny. Příběh samotný pro podobný postup neposkytuje žádnou oporu, náboženství je v něm zmíněno jen při několika zcela okrajových příležitostech, a to důsledně negativně. Filosofické principy, z kterých autor vychází, jsou se západním chápáním náboženství jednoznačně v rozporu. Jde o román materialistický (nikdo si nemyslí, že by existovala nějaká duše odlišitelná od struktury vědomí), nominalistický (v rámci srozumitelnosti se sice předpokládají trvalé obsahy pojmů jako „člověk“ nebo „prador“, ale celá zápletka s proměnami je o narušování jejich neměnného obsahu), evoluční (v žádném případě nelze předpokládat, že svět má jakýkoliv dopředu určený účel) a voluntaristický (lidé si autonomně řídí svůj osud a racionální etika je jen pravidelně selhávající dodatečný společenský regulativ).

Přesto mě fascinuje, že komplexní příběh, který je vyprávěn jen s ohledem na to, aby obstál jako *dobrý* příběh, jako mimovolný důsledek své sebeorganizace vytváří konstrukce, které nejen neodpovídají jeho vlastním filosofickým předpokladům, ale velmi nápadně se podobají specificky křesťanským principům. Něco podobného lze vysvětlit řadou způsobů: historicky – vznik evropského románu byl závislý na kultuře střed-

věku, psychologicky – náš mozek vytváří v náboženství i beletrii podobné fiktivní kompozice, nábožensky – bez důsledné vědomé kontroly se mimoděk projevuje pravá povaha skutečnosti. Osobně mě nijak zvlášť nezajímá, které z možných vysvětlení je pravdivé. Ale líbí se mi, když je napětí v románu vytvářeno nejen protikladnými pohnutkami postav, ale i kontrastem mezi východisky příběhu a jeho vyzněním. Dobrá beletrie představuje laboratoř – sice jen pomyslnou, ale přesto empirickou – kde lze zkoumat, jak názory, které považujeme za samozřejmé, existují v příběhu, který nám musí přijít uspokojivý. Co tedy v *Proměně* rozhodovalo o osudu postav?

Svět Řádu nám připomíná, že každá svobodná společnost, která má přetrvat, musí v dostatečně srozumitelné míře zajišťovat spravedlnost. To je důležité, protože v naší době, kdy ohledy na pachatele nezřídká převažují nad závažností spáchaných činů, je uchování spravedlnosti ohroženo. Nepochybně existuje těsný vztah mezi tím, jaký člověk je a jak se chová, ale máme-li věřit románu, hodnota člověka je nakonec určována něčím jiným než etikou. Dalo by se říci, že o osudu postav rozhodovaly naše sympatie, tedy vztah se čtenářem. To odpovídá jinak dosti matoucímu náboženskému tvrzení, že nezáleží na našich činech, ale na naší víře (tedy na podobě našeho vztahu s Bohem). Z hlediska postav „vztah se čtenářem“ nedává smysl, ale dalo by se říci, že uspěly ty, které hledaly smysl mimo sebe. Postavy, kterým šlo o vlastní rozvoj, a dokonce ani ty, kterým šlo víceméně nesobecky o obecné dobro, protože to stále znamená jen uchování současného stavu, neuspěly. Ne proto, že byly nedostatečné, nebo proto, že se mylily. To se stalo všem. Neuspěly proto, že jejich cíl nebyl dost ambiciózní a autentický. Je to paradoxní poznání: i když se k lidem musíme chovat podle toho, co dělají, jejich hodnota se odvozuje od toho, po čem touží. A přinejmenším v příběhu tuto dualitu nelze nijak redukovat, obě hodnoty musíme uznávat současně, i když často bývají v rozporu.

Proč by zrovna hledání smyslu mimo sebe mělo vést k záchráně, na to nám román nedokáže spolehlivě odpovědět. Ale předvádí nám, že vývoj, který obsahuje zásadní změnu, je podmínkou života. Naše zkušenost i vědecké psychologické výzkumy dosvědčují, že lidé se ve skutečnosti mění jen zřídka a neochotně. Přesto se zdá, že podmínkou úspěchu je v mnoha případech hluboká osobní změna, které se v náboženství nazývá obrácení. S nepřijemnou výhradou, že musí jít o pravé obrácení: román dosvědčuje, že s těmi, kdo se minou cílem, to dopadá špatně. Dalším paradoxem je, že vůbec není jasné, k čemu je podobný existenciální obrát dobrý, protože zkušenost, kterou zachráněné postavy udělaly, je bezprostředně neúčinná. To je poměrně obtížně uchopitelný koncept, který si možná nejlépe osvojujeme jako děti z pohádek. Dovednosti, které princ v „cizí zemi“ zvládl a kterými se tam osvědčil, doma často nemají žádný smysl. Přesto se stane králem on a ne jeho praktičtější založení bratři. A tento pradávny pohádkový princip se najednou vynořuje a osvědčuje v pochmurném zákřutu fantastické technologické budoucnosti. Oproti pohádce úspěch nepřichází samovolně, dlouho se zdá, že dokonce nepřijde vůbec. Ale jedinou fungující strategií se ukazuje – téměř

iracionálně – neuhnout z cesty a setrvat u nové zkušenosti, i když se zdá, že vede k trpkým a marným koncům.

Podobná situace nemá žádné jednoduché vysvětlení, kdy bychom například zkušenost z „cizí země“ nazvali schopností inovace, která by se v obecné podobě jistě mohla osvědčit i „doma“. Závěr trilogie ukazuje, že existuje-li nějaká spojitost mezi hledáním smyslu, transformací a úspěchem, je dána pouze tím, že i realita má jinou povahu, než se domníváme. Teprve za předpokladu, že skutečnost je doslova předpřipravena k jakési změně modalit, se může smrt stát znovuzrozením. Proto pouze postavy, které hledají mimo sebe, můžou uspět. A proto lze nový smysl pouze nalézt, nelze ho žádným způsobem vytvořit. Odpověď na otázku, k čemu je dobré se vyvíjet, je proto do určité míry tautologická: aby bylo možné dál žít (a tedy se vyvíjet). Povaha světa neumožňuje setrvání, jedinou jistotou je změna. Jde proto o volbu mezi dvěma formami zániku: koncem existence nebo proměnou sebe sama. První možnost nám nabízí materiální svět, tu dobře známe. Trilogie *Proměna* je spekulací o druhé možnosti, o variantě, kdy by hmota měla schopnost zduchovnění, proměny v něco radikálně jiného, než je sama.

Podobná změna neprobíhá lineárně, nejde o plynulý a kontrolovaný vývoj, směřuje ke krizi a náhlému přerodu, proto byl smysl knihy tak dlouho nejasný (ne, že bych si na to jako čtenář chtěl stěžovat). Životy většiny postav z této vypjaté zkušenosti pochopitelně opět sestupují do reality mnohem všednější. Nicméně bez okamžiku, kdy připustíme, že vesmír má zázvěti, kde nějakým způsobem záleží na osobě, hodnotách a vztazích, jejich povahu nelze chápat jinak, než jako by byla čistě duchovní, jsme se neobešli. Bez nich by knihu nebylo možné uspokojivě ukončit. Vskutku, tak velkou daň si na materialismu vyžádá zakončení ambiciózního příběhu, má-li být dramaticky věrohodné. Není to žádná moje projekce, na závěrečných stránkách naturalistického sci-fi románu skutečně zazní slova o transcendentním vhledu „do čehosi velkého a posvátného – něčeho, co má velkou hodnotu, ale leží to mimo naše chápání“.

Autor také explicitně odkazuje na myšlenky jezuitského paleontologa a teologa P. T. de Chardin, že dějiny vesmíru mají povahu ortogeneze, tedy vývoje k předem určenému cíli, kterým je u něj opětovné spojení hmotného a duchovního. De Chardinův koncept *body omega* je formulovaný čistě filozoficky, ale fakticky je nábožensky podmíněný: vývoj k němu je zákonitý, zprostředkující strukturou je církev a závěrečné spojení má osobní povahu, protože směřuje k Bohu, který je osobou. Neal Asher tyto charakteristiky pochopitelně rozvolňuje, ale mnohem méně, než bychom vzhledem k jeho materialistickým východiskům mohli očekávat. Metafyzika, kterou v závěru trilogie naznačuje, není chladně neosobní, ani vzdáleně to není jakési pokračování materialismu jinými prostředky. Proces zduchovnění hmoty předpokládá vědomí. A dokonce i samotná existence vesmíru je v konečném důsledku závislá na přítomnosti bytostí chápaných jako osoby.

Příklad Neala Ashera ukazuje, že dlouhodobě rozvíjené fantastické světy nemusí být jen nastavovaným prožitkem pro čtenáře a zdrojem peněz pro autora. Snad se mi podařilo alespoň naznačit, že dostatečně členitý svět umožňuje vyprávět o *proměnách* pozoruhodným způsobem: rozvíjení zápletky na

Společenská poptávka v čase algoritmů

Mám Deník N rád, považuju ho za nejlepší z nových projektů české mediální scény, které vznikly poté, co si ji mezi sebou začali rozdělovat zdejší oligarchové, a vždy když jsem o to byl požádán, jsem do něj rád přispěl. A kromě jiného jsem si na něm vždycky cenil toho, že se ve svých tématech i názorech neohlíží na společenskou poptávku a nebojí se jít proti proudu, i když hrozí, že ho strhne.

Mám totiž se společenskou poptávkou trochu problém, zvlášť když sílí. Taková společenská poptávka po znovuzavedení trestu smrti vždycky zesílí, když dojde k nějaké brutální vraždě. Jindy zase zesílí společenská poptávka po zavření všech psychiatrických pacientů pod zámek do blázcinců poté, co se některý z nich pod náporom nemoci dopustí násilného zločinu. A měli jsme tu i společenskou poptávku po vymístění bezdomovců a jiných nepřizpůsobivých lidí do táborů někam daleko za město, kde jim bude prý líp a nám ve městech bez nich taky.

Pokud jde o přechylování, spíš než společenskou poptávku považuju za důležité faktické důvody rozhodnutí redakce. Jestli mi na něm něco vadí, pak je to jeho polovičatost. Nepřechylovaná ženská příjmení nejsou, na rozdíl od mužských, skloňována a v důsledku flexibilní stavby českých vět pak nepřechýlená a nesklonná často zatemňují smysl textu. Jistě, jednoznačnost textu lze zachránit dovysvětlením, ale smyslem jazyka není komunikaci komplikovat, nýbrž usnadňovat. Řekl bych, že s tím zdánlivě minuciózním problémem přechylování čeká kolegy nejen v deníku N ještě pěkná fuška.

Mimochodem, koukl jsem se, jak si s přechylováním cizích jmen počínají počítačové překladače, stále důležitější spoluvůrce textů českých médií. Google zatím přechyluje, DeepL dává na vybranou přechýlenou i nepřechýlenou variantu. Jak si se společenskou objednávkou poradí jejich algoritmy?

Jaroslav Veis

hlubší úrovni odpovídá nejen vývoj psychologie postav, ale dokonce obrazné poznávání povahy a podstaty světa. To, co se dozvíme, můžeme a nemusíme vzhledem k naší skutečnosti považovat za správné. Ale že napínavá *space opera* dokáže dosáhnout až k podobně netriviálním námětům, to mě jako čtenáře sci-fi znovu a znovu naplňuje radostí. Za zmínku snad ještě stojí, že skladatel Steve Buick zkomponoval ke každé z knih album doprovodné hudby. I když obvykle dávám při čtení knih přednost klidu a tichu, jeho pochmurné a znepokojivé skladby atmosféru příběhu dobře vystihují, takže jsem si je s užitekem příležitostně pouštěl.

Jiří Grunt

Neal Asher: *Proměna*

Temná inteligence, Polaris, 2017, překlad Marek Hrnčič, obálka Jon Sullivan, 360 str.

Válečná továrna, Polaris, 2018, překlad Marek Hrnčič, obálka Larry Rostant, 400 str.

Stroj nekonečna, 2019, překlad Marek Hrnčič, obálka Larry Rostant, 416 str.

Eva Hauserová: Blažení Šišůti

Typická moderní rodina, obrázek jak z idylického propagačního letáku: otec Lukáš, matka Adéla a batole Jonáš, rozesazení kolem sugestoru ve starožitných křeslech kulturního salónku. Sugestor má vyřezávaný barokní rám; na jeho obrazovce se střídá vždy jedna lehce stravitelná aktualita a jeden relaxační popěvek. Teď hlasatelka prochází lesem a diváci se ocitají s ní uprostřed zelenavého mihotání a směsi pryskyřičných vůní.

„Zas ta hnusná pryskyřičná esence,“ zakleje Lukáš.

„Pořád jen rejpeš,“ vzdychne Adéla, „neříkám, že nemáš pravdu, ale mě už to prostě unavuje. Vůbec všechno mě nějak unavuje. Ber na mě, prosím tě, ohled.“

Lukáš unaveně zmlkne. Hlasatelka s příjemným úsměvem lehce hladí kůru mohutných kmenů, koketně vzhlíží do korun stromů.

„Co je v dnešní době nejdůležitější?“ sděluje divákům. „Jistě uhodnete sami: přece samostatné myšlení. Nároky se neustále zvyšují. I my, kteří pro vás připravujeme sugestorové programy, bereme zřetel na vaše zvyšující se požadavky a stále náročnější potřeby. Co říkáte tomuhle?“

V koruně jednoho stromu poskakuje modelový superptáček. Každý divák si do něj může promítnout ty barvy peří, které se mu nejvíce líbí. Superptáček trojhlasně zpívá:

*„Na kursech zvyšování kvalifikace
se užije děsná legrace.*

*Neváhejte, nebojte se,
pojďte honem, přihlaste se!“*

„Tak co, jak se vám to líbí?“ uculuje se hlasatelka, „hezké, že? Každý náročný a inteligentní divák si teď chvíli popřemýšlí o slovech naší písničky. A my se zatím přeneseme do našeho pohádkového studia.“

Jonáš se přestal vrtět a vykulil oči. Čekal na další díl seriálu Virus Říša.

„Vemte si čerstvý brikety,“ pohodila Adéla na stůl pár prefabrikovaných zákusků. „Jonáši, nenadrob si ty brikety na rubášek!“

Virus Říša byl věčně pozadu za ostatními viry. Marně se snažil přizpůsobit se jejich překotnému pracovnímu tempu, produkovat stejně zuřivě bílkoviny a nové viry. Bylo to, jako vždycky, velice komické. Tentokrát se díky této své vlastnosti zachránil před invazí interferonu. Byla to dramatická honička, Jonáš se smál na celé kolo. Nakonec šel virus Říša spát do své postýlky na prachové částečce a Jonáš byl s obvyklými projevy nesouhlasu uložen také.

Lukáš s Adélou znova zasedli k sugestoru, ale po chvíli je překvapily velice podivné jevy. Obraz ve vyřezávaném rámu úplně zmizel, stejně tak i ostatní příjemné doprovodné efekty. V nastalém tichu bylo slyšet jen nějaké elektrické bzučení v prázdném, studeném prostoru; bylo to nezvyklé a stísnující. Manželé byli v první chvíli přesvědčeni, že jde o nějaký nový typ pořadu, ale postupně jim to začalo připadat spíš jako nedopatření, možná porucha. Jakoby zevnitř hlavy se jim začaly ozývat podivné tlumené hlasy, připomínalo to nejspíš hypnózu, se kterou se také seznamovali kdysi dávno ve škole...

„Pohledte na krásu a harmonii všehomíra...“

„Ó, jak vše vznešeně směřuje k jedinému principu...“

„Veliká radost se bude klenout vesmírem...“

Takové všelijaké archaické a patetické blábolení rozezníválo jejich lebeční dutiny.

Manžele to uvedlo do takových rozpaků, že chvíli váhali, jestli si mají navzájem prozradit, co slyší. Vyměnili si několik poplašených a rozpačitých pohledů a zdálo se jim, že ten druhý je na tom stejně. Řekli tedy oba najednou:

„Slyšíš to taky, prosím tě?“

Do toho Jonáš, který obvykle spal klidně, vydal několik ospalých skřeků., „Bubák, bubák,“ vykřikl, ale hned se zas uklidnil a usnul.

Hlasy se mezitím úplně rozplynuly. Uklidňující bylo, že sugestor se rychle rozehrál, jakoby nic. Po obrazovce křepčila populární zpěvačka a tanečnice Kunhuta se svou skupinou Šoky. Prostor kulturního salónku se otfásal hlučnými vibracemi, takže tu bylo zase domácky a útulno.

„Co to mohlo být?“ rozebírala stísněně, pološeptem Adéla. „Duševní porucha asi těžko, ne? Spíš nám chce někdo zvenčí něco nasugerovat...“

„Neboj se, bude to asi nějaký experiment,“ soudil Lukáš.

„Testuji asi naše reakce. Měli bychom si rozmyslet, co tak od nás asi čekají.“ Snažil se být co nejklidnější, ale přece jen se mu trochu třásl ruce. Chtěl si nalít z lahve vitamínovou esenci, ale zapomněl vyndat zátku, ta mu vypadla a on rozbryndal esenci po stole. Adéla bez poznámky utřela nahnědlou louži. Po chvíli se zeptala:

„Takže to někde hlásit?“

„Hm,“ řekl Lukáš, „ale co vlastně?“

„To je pravda, počkáme, jestli se to bude opakovat. A v jakých intervalech a podobně. Zatím máme moc málo informací.“

„To je ono,“ souhlasil vřele Lukáš, „počkáme. Ostatně, třeba to bylo jen nějaké nedopatření, někomu uniklo nějaké vlnění nebo co, takže se to už snad nebude opakovat.“

Oba se snažili na celou věc zapomenout a velmi, velmi silně si přáli, aby se to už neopakovalo.

Ale příští večer to začalo všechno znovu. Jen ty divné patetické věty, které jim tak naléhavě zněly v hlavách, byly snad trochu jinak poskládané.

„Vše směřuje k jediné sjednocující Myšlence...“

„Síla ducha probíjí Vesmírem, k zítřku, k zítřku...“

A Jonáš sebou házel na postýlce a mumlal ze spánku:

„Sluníčka, svítí, svítí...“

„To je hrůza,“ děsil se Lukáš, „to už opravdu budeme muset někde ohlásit...“

„Když si představím,“ vzdychala Adéla, „jak nás budou zpovídat, pořád někam předvolávat, vyšetřovat, odborně sledovat...“ Dělal se jí z toho úplně mdlo.

Vtom se ozval zvonek u dveří bytu.

„To nám ještě scházelo,“ trhli sebou Adéla a Lukáš. Odpízlili se ke dveřím a s obavami nakukovali na obrazovku zachycující prostor před vchodem. Stála tam věrná napodobenina su-

gestorového hlasatele Šimona Horáčka, i s tím jeho profesionálně přesvědčivým úsměvem. Že s ním není něco v pořádku, bylo znát už z toho, že úsměv byl naprosto strnulý a neměnil se, ať podivný host říkal cokoli, a pak z toho, že mluvil ženským hlasem! Ani se nedomáhal, aby ho pustili dovnitř. Stál jako přibitý, vůbec negestikuloval, snad ani nemrkal víčky, jen drmolil a drmolil ty svoje věty, pohnutým a naléhavým tónem, jako by chtěl působit spíš citem než argumenty. Zase to byly ty mystické slátaniny o vesmíru a spolupráci. Lukáš s Adélou absolutně nechápali, proč si k tomu vybral právě je. Po chvíli si Lukáš dodal odvalu a obrazovku a mikrofon prostě vypnul. Když napočítal do dvaceti, podíval se, jak to vypadá před vchodem.

Nikdo tam už nebyl.

Oba si zhluboka oddechli.

„Myslím, že si s tím nemusíme dělat starosti,“ rozjařil se Lukáš, „je to prostě nějaký osamělý psychopat. Snad se zaměří na někoho jiného, nakonec ho stejně chytanou a vyléčí, tak snad se tolik neustane, když to neohlásíme.“

„Chudáci,“ zmohla se Adéla dokonce na to, aby vyšinitého návštěvníka politovala, „chudáci elitgenti. Prej se často takhle vyšinou, a stává se to právě těm nepřetíženějším, ve vedoucích funkcích... ještě si můžeme blahopřát, že nejsme žádný elitgenti.“

„Dobře jim tak,“ řekl Lukáš, „podle mě jsou trhlí všichni. Jenže většinou se to na nich nepozná. A kdo to odnáší? My, obyčejný lidi.“

Oba zasedli v euforické náladě znova k sugestoru.

„Jé, já jsem tak ráda, že to nic nebylo,“ oddychla si ještě na posledly Adéla, než se vpila do obrazovky.

...

Posádka šišůtské průzkumné kosmické lodi se shromáždila v aule. Všichni Šišůti se napojili na magnetický obvod a zapěli tichými, přesně vyladěnými hlasy svoji znělkou:

„Ó, jak jsme dokonalí, dokonalí a moudří, vše v moudrost se halí, vše v harmonii vzkvétá, to my jsme rádci světa, to my jsme spása světa... ó...“

Pak vytvořili komunikační pole a zahájili pracovní poradou.

(Šišůti nazývali sami sebe takto zvukomalebně právě pro své tiché hlasy, znějící vždy v dokonalém souladu, v jakémsi pohnutém šeptání, neboť Šišůti byli tak rozumní, že se nikdy nehádali, a navíc žili ve stavu neustálé pohnuté radosti nad vším, čeho již dosáhli, a v radostném očekávání toho, čeho bude dosaženo. Pravidelně se napájeli z magnetických zdrojů radostného a pozitivního myšlení, které jim byly důležitější než potrava. Při svých diskuzích nepoužívali argumenty, ale způsobu sugestivního vcítování. Proto vždycky nakonec dosáhli celkové shody. Zvítězil ten, kdo měl nejsilnější, nejnaléhavější sugestivní pole.)

„Zahajme tedy poradou... Ó, bratře Ró, podej nám zprávu, jak to vypadá s navázáním kontaktů s pozemšťany?“

Rozsvítla se projekční plocha a průsvitné postavy Šišůtů se k ní orientovaly. Objevil se obrázek typické rodiny – Lukáš, Adéla a Jonáš sedící v kulturním salóňku, pak Lukáš s Adélou vyrušení domovním zvonkem, jak se rozčileně o něčem dohadují. Nakonec se objevil obrázek Šimona Horáčka drmolícího cosi před jejich dveřmi.

„Ó moudří,“ doprovázel to komentářem bratr Ró, „vytvořil jsem dokonce podobu tohoto člověka a snažil jsem se navázat s nimi kontakt. Ale všechna moje dobrá vůle, všeobsahující mystická láska, všechno fluidum podaných rukou nenalézá v nich odezvu. Řekl bych, bratři, že jsou něčím jakoby vnitřně spoutáni, je v nich snad nějaký strach, který jim nedovoluje poddat se mému vyzařování a odpovědět na ně...“

„Ó, bratře Ró,“ ozval se velmi slabě nejistý hlásek, „nebyl ten tvůj posel trochu zfušovaný? Možná by pomohlo...“

Ale hlásku nikdo nevěnoval pozornost.

„To je smutné, to je smutné,“ vzdychali shromáždění Šišůti, „pozemšťané zřejmě nedosáhli ještě naší úrovně, naší nezištnosti, naší přátelské radostnosti...“

„A co je zvlášť smutné,“ pokračoval Ró, „domnívám se, že se mě

tolik báli právě proto, že mě považovali za člověka... ó moudří, představte si, že oni se bojí příslušníků vlastního rodu...“

Všichni Šišůti táhle, smutně, soucitně zavylí.

„Ó, jak bychom jim chtěli pomoci...“

„Z celé své duše...“

„Ze všech duší...“

„Snad,“ řekl Ró, „bychom je měli vzít na naši loď, tady by s námi již navázali kýžený přátelský kontakt...“

„Ó, ano, moudrý Ró, to je jediné možné řešení, zde s nimi budeme rozmlouvat, zde je budeme pozorovat, ptát se jich na jejich přání, poslouchat jejich písně a poezii... ó...“

„Poslyšte, moudří,“ ozval se zase ten méně průrazný pochybotačný hlásek, „uvažte, zda umíme pro ně vytvořit podmínky, vždyť my existujeme na základě elektromagnetického pole, kdežto podstata lidí je zcela jiná, nějaké bílkoviny... i náš zhmotnělý posel byl vytvořen pouze na základě sugesce, avšak zde již se sugescí nevystačíme...“

„Ó, to je pravda,“ ševleli všichni, „jen to prosím uvažme...“

„Nechť promluví náš biochemik Ný...“

Biochemik Ný se rozepjal nad úroveň ostatních a takto zašeptal: „Ó mocní, ó moudří, vždyť jsme již studovali tento zvláštní bílkovinný druh! Naše věda má již dosti poznatků, víme, co lidé přijímají do svých organismů, co přechovávají ve svých domech... zajistíme jim podmínky vhodné pro jejich existenci!“

„Jaké podmínky to budou, ó mocný a moudrý Ný?“

„Ó moji milí spoluvýzkumníci, rád vás poučím. Podmínky to budou takové: napětí dvě stě dvacet voltů v drátech, do nichž lidé zastrkují pacičky. Přístroje s obrazovkami. Ty vezmeme i s pozemšťany s sebou. Dále atmosféra dusíku – snad jsou tam i nějaké příměsi jiných plynů, avšak soudím, že dusík postačí. Dále alkohol v lahvích, tím se pořád obklopují – a také lahvičkami s vitamínovou esencí. Dále uhlohydráty a bílkoviny, zkrátka nějaká potrava. Myslím a soudím, že naši hosté budou nejvyšší spokojeni.“

„Ó moudrý Ný,“ ozval se ještě jednou ten hlásek, „je naše biochemie skutečně dost vyspělá? Nezahynou naši hosté?“

Nato se Ný i jiní Šišůti začali chvět rozrušením.

„Věříme, věříme,“ vibrovalo vzduchem zvlášť silně pohnutí, „věříme naší skvělé vědě, naší biochemii, věříme moudrému Ný!“

Lukáš, Adéla a Jonáš vůbec nevěděli o tom, že byli zhyponotizováni, uloženi do kontejneru a dopraveni na palubu šišůtské lodi. Najednou viděli veselá blikající světýlka a slyšeli popěvující hlasy:

„Nebojte se, nebojte se, vždyť jste mezi přáteli, vždyť jste naši přátelé, přivítejte se teď tedy vesele...“

„Snad jsou v dobrém stavu,“ usoudil Ný. „Už se probudili. Měli bychom je už vypustit z kontejneru do jejich apartmá.“

Šišůti se zachvěli nadšeným vzrušením. Těšili se, jak jim lidé budou z hloubi duše děkovat, až si za chvíli všichni společně zanotují hymnu k chvále vesmírné spolupráce a přátelství. Shromáždili se kolem průhledných stěn apartmá a svorně hučeli:

„Ó, jaký slavnostní okamžik... jak jsme šťastní a dychtiví... jak budou lidé nadšeni, až spatří tento útulek s věcmi, které potřebují, s obrazovkou a lahvemi... radujme se, radujme se...“

Když se lidé ocitli v připraveném prostoru, Šišůti se zavlnili ještě větší radostí a zaplavovali je větami jako: „Milióny rukou, milióny mozků, vy a my, my a vy, jediné mohutné vzepětí sil...“

„Bezmezný dosah sjednocené vesmírné duše... snad už se nás nebojte! Vyšlete své poselství! Vyšlete své poselství!“

Ale lidé nereagovali.

Vůbec si nevšimli, kde jsou, jen se zjevně dusili. Lapali po dechu a hráli domodra a dozelená. Ani nejsilnější přílivové vlny soucitu nepomáhaly.

V poslední chvíli biochemik Ný zachytil velmi silné vlnění v lidských mozcích, které znělo: „Kyslík, kyslík!“ Urychleně tedy vrátil polomrtvé lidi do kontejneru a napumpoval ho kyslíkem. Ulevilo se mu, když zjistil, že stav lidí se hned zlepšil. Byli však v takovém šoku, že bylo nutno hned je vrátit do jejich přirozeného prostředí na Zemi.

Když to biochemik Ný zařídil, vrátil se před shromážděné Šišůty.

„Ó moudří,“ vyzářil zkormouceně, „tak teď to tedy víme: dusík jim nestačí, potřebují také kyslík.“

„Nic si z toho nedělej, Ný,“ hučeli konejšivě všichni Šišůti, „vždyť to byl jen dílčí nezdar, ba nebyl to ani nezdar, byl to spíše úspěch, ba určitě, byl to veliký úspěch, to lidé sami nevyšli vstříc, nespolepracovali...“

„Ano, ano, byl to úspěch,“ zvedaly se nové a silnější hlasy,

„vzhůru vstříc novým úspěchům naší civilizace, našeho skvělého šišůtství... Radujme se, opěvujme, však se z toho poučíme, však my lidstvu pomůžeme...“

Vtom se šišůtská loď otřásla a začala podivně vibrovat.

„Porucha,“ volali někteří, „zjistěte...“

„Držte... rozpadá se... upadl nám magnetizér...“

Tentokrát zastínil všechny silou svého pole mechanik Ksí.

„Ó moudří,“ vysílal s nejaléhavější intenzitou, „držte všichni magnetizér, okamžitě odplouváme, my nesnáze překonáme, ale teď musíme domů, do opravy, a zapněte prosím svoji vůli na nejvyšší možnou míru, ať se nám to nerozsype, záleží to teď na každičkém z nás...“

Šišůti hučeli námahou, jak si přáli, aby jejich loď vydržela, a pomaloučku, opatrně se začali vzdalovat od Země. Tíše, bez ořesů postupovala jejich loď směrem k šišůtskému domovu, za chvíli opustila sluneční soustavu...

„Ó, jak jsme dokonalí,“ zpívali si Šišůti do pochodu, „dokonalí a moudří, vše v moudrost se halí, vše v harmonii vzkvétá, to my jsme rádci světa, to my jsme spása světa...“

Lukáš, Adéla a Jonáš se probrali na podlaze ložnice. Lukáše strašně brněla hlava.

„To mi neříkej,“ skuhral a třel si spánky, „že tohle všechno způsobil jeden vyšinitel elitgent.“

„Ale já to hlásit nebudu,“ vykřikla hystericky Adéla, „už jsme si užili dost. Něco mi říká, že tímhle už to všechno skončilo. Teď už budeme mít klid.“ Tiskla k sobě Jonáše, který to přečkal nejlíp ze všech a usilovně se jí snažil vykroutit.

„Kdybys tak měla pravdu,“ povzdychl si Lukáš. „Já tomu moc nevěřím. Ale taky si nic jiného nepřeju. Co může člověk chtít víc než klidnej koutek pro sebe a svoji rodinu? A přitom je to tak těžký. Nedaj člověku pokoj a nedaj. Ach jo!“

Odposlechnuto

Norové mají skvělou legislativu, kterou ale zavedli jen proto, že se jí chtěli chlubit. Fakticky pomalu nenajdeš v EU tak homofobní a transfobní společnost, jako je ta norská. Jenom je to schovaný a neprojevuje se to v zákonech.

Pak máš Dánsko, kde to funguje celkem slušně i mezi lidmi, ale jen díky tomu, že se podařilo práva LGBT lidí dostat do protikladu s dánskou Nemesis: muslimskými imigranty. Ostatně tenhle model se jede i na Ukrajině: „protože rusáci nesnáší LGBT lidi, dáme LGBT lidem práva, protože nejsme jako rusáci“. Ostatně je vždycky hrozně vtipný vidět Dansk Folkeparti na Pridu.

V anglosaských zemích byla motivace vesměs třídní: okázalou podporou LGBT ukázat lidem „dole“, že nejsou tak osvětleni a tudíž jsou horší než ti, kdo vlastně taky nemají k LGBT lidem dobrý vztah, ale ten aktivismus chápou jako potvrzení vlastního oddělení od working class nebo lidí z venkova.

Ester

Všimli jste si, že ženské „za pět minut budu připravená“ a mužské „za pět minut budu doma“ je přibližně ta samá doba?

KENJIRO

Novotný na druhém tahu

Když v roce 2013 vyšel *Křížník Thor* Františka Novotného, syrový román ze světa, v němž Západ ztratil nejdříve ekonomickou a vojenskou dominanci a pak nutně i svobodu, mnohého čtenáře napadlo, zda se František Novotný vrátí do stejného pochmurného světa znovu. Mezitím vyšly další dva Novotného romány: *Osudový konvoj* (2018) a *Dryák* (2020), které s *Thorem* sdílely jisté motivy, nicméně do světa čínské světovlády se Novotný vrátil až k datu vlastních osmdesátin románem *Čínská hra o dvou tazích*. Nejde o pokračování (ač se chronologicky odehrává po *Thoru*), ale o příběh ze stejného světa.

Rámcové prostředí je tedy stejné, nicméně tam, kde se *Thor* pohyboval po rozmáchlé trajektorii oceánských plaveb, *Hra* se vlastně omezuje na Prahu a cestu po Vltavě, kde v *Thorovi* jde o bitvy ovlivňující svět, ve *Hře* jde o drobné lidské osudy na pozadí takových bitev. I žánrově jde o jiné typy: *Thor* je námořní román z budoucnosti, *Hra* je detektivka a iniciační román.

Stavbou je *Hra* lehké atypická, neboť jde o dva relativně samostatné texty (postupně ale zjišťujeme, jak moc vnitřně

propojené), totiž o již dříve publikovanou delší povídku *Jenkins, Bonzačka a vlci* (vydanou v antologii Richarda Klíčníka a Jaroslava Olši, Jr. *Robot 100* k čapkovskému stoletému výročí) a vlastní, spíše kratší, román *Nanebevzetí poručíka Frýdla*, dříve nevydaný. Struktura *Hry* v tomto tedy připomíná *Rocannonův svět* Ursuly K. LeGuinové a je třeba říci, že struktura to je šťastná, neboť jisté věci, nutné po pochopení kontextu *Nanebevzetí*, by se jen obtížně zapracovávaly přímo do textu, pokud by se člověk chtěl vyvarovat dlouhých výkladů, zatímco úvodní povídka je přinese jaksi mimochodem. Obě části sdílejí dvě postavy, nikoliv hlavní, nicméně podstatné.

Tematicky *Hra* navazuje nejen na *Thora*, ale i na další Novotného díla: svou bohocentričností připomíná *Dryák* (a i tím, že na posledních stránkách *Dryáku* se také objevuje stín čínské dominance, narážky na vril a vesmírné árijce asociují *Valhallu*). Souvislost, a to zásadní, má ale i se staršími díly kolem *Ramaxu*: po mnoha desetiletích Novotný znovu přivádí na stránky svého díla roboty.

Podstatné je spojení *Hry* s jinými knihami, zde hlavně se Sismakovým *Městem* (pro pamětníky *Když ještě žili lidé*), spočívající v několika momentech: jednak v postavě robota Jenkinse (pojmenovaného podle postavy z *Města*), jednak v existenci kolonie inteligentních mravenců (pohříchu tato linie je rychle uzavřena), jednak ve fyzické existenci exempláře *Města* v ději knihy. Čtenář ovšem rozpozná i narážky na Maugliho, Neznál-

ka (Kvítečkov). Zcela přímo je citován *Stoletý maraton* Michala Pillsburyho. Netřeba zmiňovat rozsáhou podvědomou inspiraci Lemem, která je u Novotného přítomná od počátku jeho tvorby.

Děj *Bonzačky* lze stručně popsat jako vypořádání se komunity s cizincem, děj *Nanebevzetí* pak jako iniciační zjištění hrdiny, že je ve své komunitě náhle cizincem, a následné cestě za poznáním sebe sama. Pokud se děj *Bonzačky* odehrává v relativně malém prostoru, pak děj *Nanebevzetí* je v první části vyšetřováním vraždy v počínštelé Praze a následně cestou lodí¹ proti proudu Vltavy ke Zvíkovu, Týnu a hlavně Temelínu, aby končila mysteriozní apoteózou.

Mystika totiž hraje ve *Hře* roli, jakou jsme u Novotného dlouho neviděli, v zásadě od světa *Ramaxu* (ač její známky jsou přítomné i ve *Valhalle*, *Dryáku*, ba i *Konvoji*): jednak jde o přítomnost teihardovsko-clarkovského umělého Boha (rovnou zvaného Všemohoucí), dále o zpřítomnění tohoto božstva hovořícího přímo do myslí hrdinů románu a samotné nanebevstoupení lze interpretovat nejen fyzikálně, ale i mysticky: vstup do ji-

ného světa prostřednictvím ztotožnění se s technologickým Bohem. Tyto stránky románu považuji za jedny z nejpozoruhodnějších a ne vždy asi plně přístupné běžnému čtenáři.

Novotný totiž ve svém románu nejde primárně po „dobrodružství“ a „akčním ději“ (ač v tomto jeho dílo rozhodně nestrádá, naopak), jde o vizi nehezké budoucnosti, která má klíč nejen k uchopení jí jako takové, ale která má klíč k uchopení naší současnosti teď a nyní. Pokud platí, že problém futurologie je, že pouze protahuje současné trendy do budoucna, pak je Novotného *Hra* dílo futurologické. Ale platí také následující: touto sondou do nevábné budoucnosti (a nevábná asi bude připadat i nezarytějšímu ideovému odpůrci Františka Novotného) se autor pokouší tuto budoucnost svou knihou pozměnit, je to jeho *příšpulek do různého*, cílený a zaměřený. Chceme-li použít frázi, pak „slovo do prance“ je dosti výstižné, a pokud kniha vyvolá debatu, naplní se Novotného primární cíl, neboť zde nejde „jen“ o román, ale o manifest a pokus o hození železných tyčů do drtícího soukolí vládnoucí progresivistické ideologie. Že Novotný jako postavy v *Nanebevstoupení*, které přináší jeho poselství, obsadil lidským inventářem nejlepšího progresivního střihu (adoptivní syn dvou homosexuálů, Židovka, vietnamský přistěhovalec, transsexuální osoba), je drobným vtípem, který knihu povznáší.

Ondřej Šeřík

František Novotný: Čínská hra o dvou tazích, ilustrace: Jiří Světlinský, Praha 2024: Elka Press, 320 str., 330 Kč

¹ Motivů plaveb se u Novotného objevují často (*Thor* a *Konvoj* jsou námořní romány, soubor mezi *Bílým lvem* a anglickou fregatou v *Dryáku* je až foresterovský), zde poprvé „pouze“ plujeme člunem po Vltavě.

Jean Hougron: Znamení psa

Nikdy neuškodí vracet se ke klasikům, a tohle je klasika par excellence. Nevím, jak se mohlo stát, že právě tahle kniha se dostala do edičního plánu nakladatelství, a že dokonce v nákladu 15 000 výtisků vyšla. Pochopitelně jsem se o ní tenkrát nedověděl a až někdy začátkem 70. let jsem si ji vypůjčil z knihovny. A žasl jsem.

Žasl jsem natolik, že hlavní nádraží na mé modelové železnici dostalo jméno Biformien.

Jean Hougron (1923–2001) pocházel z Caen a je autorem mnoha románů. Znamení psa mezi nimi není nejznámější, ale to není podstatné. My víme své.

Znamení psa bylo ve francouzštině poprvé vydáno v roce 1961 a autor si při jeho psaní počínal jako skutečný matador science fiction.

Svým způsobem se jedná o dva romány. Hlavním a nosným dějem je návštěva kosmonauta (nemá jméno) na planetě Sirkoma a jeho střet s tamní mocnou diktaturou. Do toho se plánovitě prolínají informace o vznikajícím devátém intergalaktickém konfliktu a také jako zpestření se hustě objevují informace o nejrůznějších typech inteligentních bytostí, obývajících prostor Svazu osmi Galaxií. Je to zoologická zahrada velice pestrá, autor si pustil fantazii na špacír, a ono to vyšlo. Tito mimozemšťané v románu prakticky nevystupují, pomíne-li závěrečnou kapitolu, odehrávající se na palubě křižníku – nivelátoru. Důležité jsou tak jen osoby lidského typu.

Nad tím vším stojí šéf, z něhož známe jen funkci (předseda Rady pro jednotné řízení kosmického prostoru) a jméno (Grunbarth), poznáme jeho metody, a jen velmi zřídka dojde mezi ním a kosmonautem k rozhovoru. To, že náš hrdina, vyprávějící příběh v první osobě, nemá žádné jméno, považuji za autorskou chybu, i když si ho čtenář s níkým nemůže splést, ale přece jen pak oslovení vypadá poněkud těžkopádně.

Svaz osmi galaxií je velkolepou vizí spojení všech osídlených planet v tomto prostoru pod jednotným vedením. Je třeba připustit, že ne vždy je členství dobrovolné, a tak to podle toho vypadá, osm intergalaktických konfliktů už máme za sebou, a schyluje se k devátému. O způsobu řízení tohoto kolosu nevíme nic, jen to, že má gigantickou armádu sestavenou ze spousty kosmických lodí, a také to, že si své zájmy vynucuje povětšinou silou, i když navenek vše vypadá jako vrcholně demokratický proces. Něco nám to připomíná, že? Nevíme, zda je Grunbarth v tomto svazu diktátorem, či jen dispečerem nebo jen pověřencem pro nějakou tu oblast, právě tak nevíme, jakým orgánem je zmíněná rada. Ale ono to není důležité.

Zajímavé je, že se nerespektuje rychlost světla, a to jak pro

hmotná tělesa, tak i pro záření. Například náš kosmonaut si s Grunbarthem klidně telefonuje, aniž bychom věděli, kde se vlastně tento pán právě nachází. Autor připouští mimoprostor, k tomu také mimočlověka z jiných dimenzí, na jiném místě se hovoří o pololidech, aniž by tyto termíny byly nějak upřesněny.

Děj je prostý. Kdesi v oblasti Sirkomy ztroskotal kosmický křižník Kapa de Sémeis a kosmonaut má zjistit, zda se o tom neví na Sirkomě. Krom toho je pověřen zjistit, zda je na planetě vhodná půda pro stavbu kosmické základny. Sirkoma má výhodnou polohu v osmé Galaxii, odsud by se dobře zasahovalo proti biformienům.

Planeta Sirkoma žije devět století v izolaci, nezajímá se o problémy Svazu osmi galaxií, a po pravdě řečeno, ani Svaz se příliš nezajímá o Sirkomu. Celá planeta je prázdná, lidé vlastně žijí jen v hlavním a jediném městě, Eimos de Salers.

Zdá se, že autor používá názvy, které se zdánlivě podobají francouzštině, ale je to jen zdání. Jsou nepřeložitelné, a proto je dobře, že je překladatel ponechal v původním znění.

Uprostřed města se nachází pevnost, tyčí se až do výšky 1000 metrů. Určitě byla tak ohybná, že byla až šeredná, ale ke konci románu se o Eimos de Salers hovoří jako o krásném městě.

Město je obklopeno hradbami, zajímavý středověký anachronismus, na střeších domů jsou ale patrné Sorxovy solenoidy, slouží jako zdroj energie. Podivný anachronismus. Kosmonaut ten rozdíl zaznamenal a u toho také skončil.

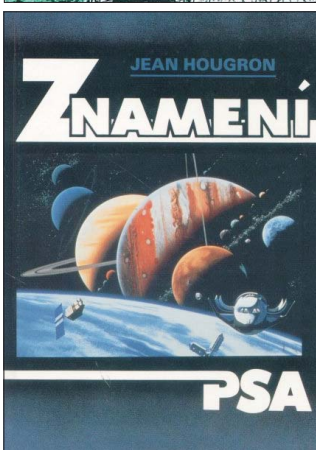
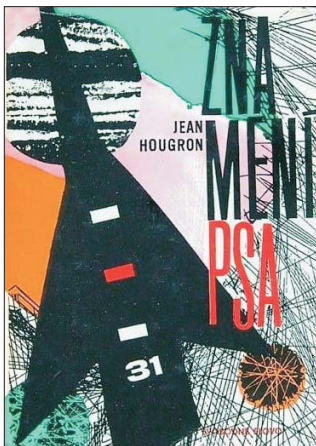
Všude se tyčí sloupy zvané kévios, využívané barevné světlo, nebo snad dým.

Mají sloužit tomu, aby se lidem žilo dobře, aspoň to tvrdí oficiální verze.

Nikdo kosmonauta nadšeně nevíta, přesto se mu podařilo nakonec pomocí lehkých hrozeb proniknout až k vrchnímu maršálovi Obranných sil, a pak musel použít nátlaku číslo dvě, tedy informace o loupači pomerančů – křižníku nivelátoru, který dokáže sloupnout vrchní vrstvu planety jako pomeranč. Pak mu bylo povoleno setrvat na planetě s tím, že oficiálními místy bude přijat, jakmile se Koordinátor uzdraví.

Je zajímavé, že nikdo z obyvatel planety nám není představen jménem, ale vždy jen funkcí. Je tu tedy Koordinátor, Roburové, sluha, ale také jediný, kdo dostal jméno, profesor Alhena.

Tento důstojný pán, úžasně neinformovaný o skutečných poměrech na planetě, slouží v úvodních kapitolách jako průvodce návštěvníka, a snaží se seč může. A zvláštností je tu plno, například drátěné košile s hroty obrácenými dovnitř, denní normy, které je nutno plnit, aby se zabránilo vpádu rhunků.

Ale pak jsou tu Roburové, a setkání s jedním z nich náš kosmonaut málem nepřežil. Roburové dokážou silou vůle snad i zabít, a tenhle kousek dokonce vymazal kosmonautovi kus paměti. Naštěstí je náš kosmonaut vybaven příslušnou technikou, proto se mu podařilo úder vrátit, a Robur útok nemohl dokončit.

Lidé ve vířivých oděvech se neteší právě oblíbě mezi lidem, ale jsou to skutečně vědci. A kosmonaut měl záhy poznat, že není dobré podceňovat sirkomskou vědu. Sám potom uznává, že v tomto stadiu udělal spousty chyb, především v tom, že neinformoval nadřízené o různých detailech, v ústředí by tato fakta jistě vyhodnotili lépe.

A pak konečně následuje setkání s Koordinátorem, kde kosmonaut pochopí, že místním orgánům křivdil, že vše se děje ve prospěch obyvatelstva a nic nekalého proti Svazu osmi galaxií se tady nepeče. Nejlepší bude nasednout do člunu a odlétnout zpátky.

Jenže přístroje bdí. Ukázalo se, že většina vzpomínek našeho kosmonauta je falešná, a že záznam z místa činu svědčí o tom, že rozhovor proběhl zcela jinak. Je to totální masakr mozkových buněk a ty je třeba podrobit náročné regeneraci. Nevím, jak se s tím náš hoch nakonec vyrovnal, nepíše o tom, že by mu to dělalo nějaké potíže, a je možné, že byl trénován na to, jak ignorovat vzpomínky, které mu připadaly skutečné.

A tak namísto aby opustil planetu, rozhodl se pro akci. Při každé návštěvě člunu ho robot informoval o posledních událostech, a tak jsme se mohli dovědět o tom, co vyvádějí biformieni; více o tom v glosáři v závěru této recenze. Kosmonaut oblétl planetu, přitom zjistil, že se na planetě nacházejí lidé i v jiných oblastech. Protože neexistuje trest smrti, je nejvyšším trestem vypovězení z města, a v to lidé pěstující tzv. kult rhunků právě doufají.

A pak jsme se podívali podrobně na rhunky a byli jsme svědky tragického souboje skupiny mladých mužů vedených robury. Střet přinesl mnoho obětí, rhunkové podobní pohádkovým drakům nešetřili nikoho, a dokonce vraždili i mezi robury. Jen ty, kteří z místa boje zbaběle prchli, dostali šanci přežít.

Ale likvidovat rhunky se ukázalo neobyčejně jednoduché, informace o tom, že je lze pokořit jen mentální silou, se ukázala jako báchorka, ale profesor Alhena tomu bezmezně věřil. A taky jeden z robotů předvedl hezké divadýlko, když silou úderu své mysli jednoho rhunka zlikvidoval.

A tak jsme se mohli dovědět, že rhunkové jsou vlastně jenom tupé vraždicí stroje, vyrobené – no, kde asi? Není se co divit spravedlivému rozhořčení nad takovýmto podvodem. A tak náš kosmonaut znovu klepe na Koordinátorovy dveře, a tentokrát je připraven na nejrůznější podrazy, dokonce dá průchod své zlobě a roztaví kamenný psací stůl. Koordinátor sice nasadil smířlivý tón, ale tomu nevěří snad ani ten nehlopější čtenář.

A tak se stalo, že náš kosmonaut znovu naletěl. Měl člun, který měl odolat všem možným nástrahám, přesto mu jej kdosi přeprogramoval tak, že našemu hrdinovi nezbylo než za letu vystoupit. Po pravdě řečeno, nátlaková akce by se nepodařila, kdyby bylo zablokováno i katapultování, a to mělo být. Dle mé-

ho soudu tady bylo nutné na poslední chvíli ručně otevřít dveře a vyskočit.

Podstatné je i to, kde k této nehodě došlo. Koordinátor pustil našemu kosmonautovi televizní přenos, v němž ukazoval těžký život roburů, ale mezi to byly vloženy záběry, běžným způsobem neviditelné. A kosmonaut se domníval, že vidí nějakou vizi, horské údolí poničené katastrofou kosmické lodi. Nu, a bylo to tam. Kapa de Sémeis už byla uklizena, na stejné místo dopadl náš kosmický člun. Je logické, že sirkomští vědci, kteří tam nedaleko měli hnízdo, dobře věděli, že jim kosmonaut unikl. Teď měli ale máslo na hlavě oni, protože právě on byl pro sirkomské vládce tím největším nebezpečím

Včera povolal kosmonaut svazové křižníky, a ejhle, nakonec se objevily, ale přiletěly sem na Grunbarthův příkaz, vysílání nikdo nezachytil.

Práce pro našeho kosmonauta měla skončit, ale když Koordinátor předal ultimátum, začal se ještě jednou zajímat o události na Sirkomě. Koordinátor oznámil, že ve chvíli, kdy křižníky přistanou, bude zničeno Eimos de Salers. Důvod byl prostý – nikdo ze Sirkomanů se neměl dovědět, že rhunkové byli gigantickým podvodem. A tak znovu dolů.

Chvíli se s Koordinátorem dohadoval, ale nakonec dostali sirkomští vládcí rozum. Rozhodli se, že budou bojovat s rhunky, a všichni roburové měli v boji zahynout. A tak se i stalo, autor při masakru šetřil detaily.

Mimochodem, Grunbarth trval na tom, aby svazové křižníky preventivně město zničily. V pohoří Ber Emsir existovala záhadná továrna, a lidé zde zaměstnaní (ve vířivých oděvech) způsobili zkázu lodi Kapa de Sémeis i kosmonautova člunu. Tato továrna byla pojata do zóny nehybnosti a všichni lidé do stadia přerušeno života.

A teprve teď se spojila větev sirkomská s větví svazovou. Sice už jsme pár hodin ve válce s biformieny, ale teprve teď se zdá, že máme jakousi zbraň. Biformieni se z neznámých důvodů vyhnuli Vassilii, obývanou primitivními humanoidy. Proč? Je třeba to zjistit. Kdo si to vezme na starost? Přece náš hrdina.

A tak je konec, už žádné pokračování, což je škoda, protože Hougronův svět byl skutečně velmi zajímavý.

Toto byl stručně shrnutý děj, který byl dramatický s výbornou gradací, ale atmosféru dokresloval svět Sirkomy i Svazu osmi galaxií, tak si jej teď připomeneme, a k tomu můžeme přidat ještě bestiář, či spíš humanoidář, protože se nám představila takřka dvacítko nejrůznějších bytostí, obývajících blízký vesmír. Tu a tam zde žije i člověk.

Humaidář

Altajirové – uměle vytvoření tvorové, dokážou odolat až 12x vyššímu atmosférickému tlaku a mohou žít ve světě, kde je až 30 g. Dokážou tak získávat segerium.

Ardeliové – inteligentní ptáci, protože vypadali nebezpečně, byli Svazem hned vyhlazeni nachystali však past, která sklapla po jednom roce, a zahynula spousta lidí i mimolidi.

Biformieni – nemají přesný tvar. A jsou to jediné bytosti v známém vesmíru, které dokážou přecházet z hmotného stavu

do stavu čisté energie a zpět, vychylují planety z jejich drah, a na kosmických křížnicích dokážou změnit základní fyzikální zákony a tak je zcela vyřadit z chodu, jakési světelné stopy vedou od planety k planetě. Právě byla proti nim vyhlášena válka, jedná se o devátý intergalaktický konflikt. Biformieni se prolínají celým textem románu.

Enthiurové – trojhlavé bytosti, rovněž pracují na nivelátorech.

Essuérusové – trojohé a tříohé bytosti, pracují jako piloti na nivelátorech.

Gathulané – vypadají tak odporně, že to v lidech budí okamžitou touhu zvracet.

Hadieni – asi tři metry vysoké seseknuté pyramidy s pěti mozky, jsou usazeni v bazénu z něhož čerpají živiny. Jeden z Hadienů je velitelem nivelátoru.

Kacirové – kovové bytosti velké jako bitevní lodi, dokážou, když se rozvášní, přeorat celý kontinent. Když se vyřadí, obvykle je seberou hlídky. Jak, to už se neřeší.

Kavorieni – inteligentní mikroskopičtí tvorové, proti nim byla vedena poslední intergalaktická válka.

Kéogeové – vepávají se pro zábavu do lidského těla a prolézají orgány, což na lidské tělo působí kupodivu blahodárně.

Kythiňané – je o nich známo, že rozplozovací akt se odehrává na veřejnosti.

Longanarienci – snaží se na setkání každého usmrtit. Jejich životní cyklus je nutí živořit až deváté smrti. Na setkání je třeba udělat rukou zvláštní znamení, aby se jim naznačilo, že už jsme dosáhli definitivní podoby.

Nhorstové – v tomto národě si muž bere za manželku jen takovou ženu, která mu je z duše odporná, jinak by trpěli patologickou přecitlivělostí.

Nosové – sadistický národ, který všechny zajatce ponoří do sasové bílé vody, kde se tělo rozpouští dlouhé týdny.

Pololidé z Yorsu – za jistých okolností dokážou rozebírat vlastní budoucnost.

Seborieni – jsou nepřetržitě všichni ve vzájemném kontaktu. Způsobuje to delikátní situace, protože pozemšťané se rádi žení se Seborienkami.

Siréni – tvorové velcí jako pěst, ale když uznají za vhodné, roztahnou se do nesmírných rozměrů v podobě tenké blány, dokážou pronikat lidským tělem a způsobují zuřivost, až se člověk s vnitřním svěděním utýrá k smrti. Jsou pojmenovány podle svého houkání.

Ternové – inteligentní hlavonožci, přátelsky naklonění, často navštěvují Zemi, kde udivují svými hmatovými schopnostmi.

Thomigarterixové – před nimi nelze jíst způsobem obvyklým na Zemi, poněvadž jim popraskají emotivní centra.

Turimiové – žijí pouze pod vodou a podobají se delfinům.

Triphové – rozpouštějí se pouhým chvěním lidského hlasu. Nežijí v přesně determinovaném okamžiku a mohou lehce sklouznout dopředu. Slouží k předvídaní nejbližší budoucnosti.

Vassilieni – primitivní humanoidi, jejich planetě se ale vyhnuli biformieni.

A teď něco techniky

Breixovy nasávače – pohodlně nasají město i s domy a pak vše rozpraší do prostoru.

Drátěné košile – nosí je Sirkomané pod oděvem, přiléhají těstě k tělu a čím vyšší je postavení, tím více hrotů obsahují. Roburové je nikdy nesundávají.

Kévios – vysoké sloupy, kolem nichž se svíjí sloupce barevných plynů. Údajně způsobují, že světlo slunce je blahodárné a regulují čas. Ve skutečnosti vysílají paprsky zasahující přímo do nervových center. Vyvolávají v lidech strach.

Loupač pomerančů – tak nazývá Grunbarth křížník–nivelátor, který dokáže oloupat celou planetu podobně jako pomeranč.

Normy – čím výše postavený člověk, tím výše má nastavenou normu, kterou plní odřikáním požitků. Profesor Alhena nesmí mít nižší než 170, ale číslík jen 130. Koordinátor má normu nastavenou na 378.

Ochranné síťové pole – patří k vybavení kosmonauta, zapnul je například v okamžiku roburova útoku a tím jej odrazil.

Pyrium 38 – látka, který vyvolá v živých bytostech potřebu vraždit, ale jen příslušníky vlastního druhu.

Rhunkové – umělí tvorové podobní drakům, slouží k oblbování Sirkomanů a k posílení pozic vládnoucí kasty. Údajně měli vzniknout mutací ze psů, kteří přežili ozáření. Je otázkou, jak je možné, že na ten podvod během dlouhých staletí nikdo nepřišel.

Scynthium – pokud člověk spolkne tabletku této látky, je možné jej neustále z nivelátoru sledovat.

Segerium – metaloid nezbytný pro konvertory kosmických lodí. Těží jej Altajirové.

Sermium – částička tohoto radioaktivního kovu se vkládá do ústřední buňky všech lodí Svazu. Podle toho hledal kosmonaut ztroskotaný křížník, ale zrno zmizelo.

Solion – hmota, která slouží k výrobě ochranných oděvů. V této souvislosti se kosmonaut diví, proč se vyrábějí boty, když Sirkoma zná antorp, derivát solionu, nezbytný prvek pro přesné vyladění silových polí.

Sorxovy solenoidy – ještě dnes se na Zemi používají jako zdroj kosmické energie. Je podivuhodné, že zaostalá sirkomská civilizace je má k dispozici, když na Zemi byly vynalezeny teprve před 140 lety a vyžadují znalost kosmických technologií a přechodu do mimoprostoru.

Zóna nehybnosti – způsobí, že všechny stroje přestanou fungovat, ale na živé bytosti nemá žádný vliv.

Josef Pecinovský

Le Signe du Chien. Jean Hougron. Svobodné slovo 1965. Počet stran 188, necelých 11 AA. Přečetl jsem 25. 1. 2019.

Odposlechnuto

Největší přidanou hodnotou rodinné dovolené je uvědomění si, že chodit do práce není zase až tak strašné.

Ježiš / @BuHsyn

Málem jsem chodil s holkou s věšteckými schopnostmi. Dala mi kopačky dřív, než jsme se poznali. **Steven Wright**

China Miéville: Tři okamžiky exploze

Předpokládám, že pro čtenáře, které si China Miéville získal svými neobvyklými a působivými romány, a možná pro čtenáře obecně, bude kniha jeho povídek představovat zklamání. Jde o povídky, které jsou námětem fantastické v tom nejklaštějším smyslu: ukazují skutečnost, kde je něco jinak. Nad Londýnem se najednou objeví létající ledovce, s kterými si nikdo neví rady, v balíčku se občas objeví karta neznámé barvy, která s sebou ve hře nese neobvyklé a zavazující pravidla, archeologové objeví v zemi zvláštní dutiny, které svědčí o čemsi tajemném v naší minulosti. Ale obsahem jsou to povídky velmi podivné. Nesnaží se rozvíjet důsledky změněné skutečnosti, abychom mohli pozorovat, jak ovlivní svět, jak bývá zvykem v klasické sci-fi. Nezkoumají, jakým způsobem na nový prvek reagují lidé, jak bychom to očekávali u modernější, na psychologii zaměřené fantastiky. Ani vzdáleně v nich nejde o to, jak by změna mechanismů ve fungování světa mohla ovlivnit jeho smysl, což je charakteristické pro fantasy. Jejich nevysvětlitelné události by bylo možné vykládat jako hororové prvky, ale chybí jim jak napětí, tak katarze, která by ospravedlnila jejich použití.

Také z literárního hlediska jde o sbírku matoucí. Provedení povídek je profesionální, přínášejí obvykle nové a velmi nápadité motivy, které jsou navíc zpracovávány velmi různorodými formami, takže nenudí. Lze ocenit i stylistickou suverenitu, s kterou jsou napsané. Ale první, nereflektovaný čtenářský dojem nejspíš bude, že jde o texty zcela zbytečné, protože není jasné, proč je vlastně autor napsal. Nejedná se jen o to, že většina jich skončí bez jakékoli pointy; a těch několik point, kterých se dočkáme, je až na jeden nebo dva omyly spíš formálních, protože dočista nenápaditých. Hlavně jsou však jakoby nesouvislé. Autor se ze svých nápadů nepokouší nic vytěžit, předvede je v několika situacích, o kterých sice píše se zaujetím, ale které samy působí ztraceně. Nejenže neodpovídají očekáváním, která si spojujeme s fantastickou povídkou, ale že nenabízejí ani nic jiného. Většina toho, co se v nich děje, není bezprostředně nesmyslná, ale přesto je těžké v celku jakýkoliv smysl najít. Nejvýstižnější by bylo možná označení *opuštěné* povídky.

China Miéville často uvádí, že jeho literárním vzorem je Franz Kafka, což přímo vybízí k hledání paralel s kafkovským pocitem nejistoty až přízračnosti – a také k otázce, zda se autorovi podařilo dosáhnout i podobného intuitivního pocitu ztotožnění, které vnější iracionalitu překonává. Já si však zvolím méně ambiciózní a žánrově bližší srovnání, protože mi *Tři okamžiky exploze* připomněly sbírku povídek *Mýty blízké budoucnosti* od J. G. Ballarda. Pro toho je rovněž velmi charakteristický pocit ztráty smyslu ve vnější skutečnosti. Ballardovy postavy,

které jsou konfrontovány s proměnou reality, podobným způsobem ztrácejí kontext. Navenek se zdá, že hledají a nacházejí ve skutečnosti nový – skrytý – smysl, ale každý soudný člověk by řekl, že mnohem spíše ztrácejí rozum a propadají bludu. Jen autorova složitá literární ekvilibristika a naše do krajnosti vstřícné naladění na ni nám umožňují v metaforické podobě zahlédnout, jak se ve zdánlivém šílenství ukazuje smysl (totiž smysl oné nadcházející „blízké budoucnosti“ světa). Jde o součást Ballardova programu, kterým chtěl zájem fantastiky o „vnější prostor“ vesmíru obrátit k „vnitřnímu prostoru“ člověka.

V takovéto perspektivě je zřejmé, že navzdory určité tematické a literární blízkosti staví China Miéville svoje povídky velmi odlišně, ne-li přímo protikladně. Vnější, fyzická změna u něj zůstává určující. Uchýlí-li se k metaforám, mají sloužit jen přesnějšimu popisu neobvyklé skutečnosti, rozhodně ne k jejímu pochopení. A ve výsledku nás jeho text nevede k nahlédnutí možného nového smyslu, ale k utvrzení pocitu, že jedinou možnou reakcí na cizost je bezradnost. Kdybychom Ballarda nazvali autorem v určitém smyslu *duchovním*, byl by Miéville nevyhnutelně autorem vyhraněně *materialistickým*. A to je, myslím, skutečná pointa jeho povídek. Neukazuje nám záhadu, kterou mají postavy vysvětlit, ani tajemství, před

kterým musí kapitulovat. Používá fantastické motivy k tomu, aby dokázal z reality odstranit téměř nevyhnutelný prožitek smyslu, kterým ji naše vnímání zcela automaticky obestírá. Myslím, že se jako levicový intelektuál pokouší ukázat ten nejzákladnější pocit, který v marxistickém pojetí určuje náš vztah ke světu, totiž pocit odcizení.

Román, který nedává smysl, je podvod. Román představuje dostatečně velké množství textu, aby v nás vyvolal dojem rozsáhlosti – a naše zkušenost říká, že nic takového rozsahu, že to připomíná zážitek ze světa, nemůže být úplně beze smyslu. Nemusíme být schopni smysluplnosti okolního světa prožívat, nemusí nám být příjemná, nemusíme s ní souhlasit, ale jsme natolik zvyklí rozumět na bezprostřední úrovni okolnímu prostředí, že si vlastně neumíme představit realitu, která by neměla uchopitelnou povahu. Román, který vůbec nedává smysl, je špatný proto, že je neautentický. Přilíš se vymyká naší zkušenosti. China Miéville tuto zákonitost ctí. Napsal romány s velmi různorodým vyzněním, od poměrně smířlivých, jako jsou *Kráľ Krysa* nebo *Město & Město*, až k velmi neúprosným jako je *Nádraží Perdido* a další knihy ze světa Bas-lagu. Ve všech ale v té či oné podobě ukazuje, jak lze na pocit odcizení *reagovat*. Na tom pochopitelně není nic špatného; je-li pro levicový náhled něco skutečně nesnesitelného, je to smířlivá trpělivost – akce je jediná přijatelná volba.

Naše zkušenost s příběhy však ukazuje, že si do určité míry žijí vlastním životem. Možná dokonce platí, že čím je příběh lepší, tím spíše do sebe zahrne i motivy, které autor původně nezamýšlel a jejichž vyznění může být k jeho záměrům i částečně protikladné. Povídka je na rozdíl od románu žánr, kde lze mít v případě potřeby všechno pod kontrolou. A dokonce může být nesmyslná, aniž by ztratila věrohodnost, protože v malém měřítku jsou naše zkušenosti s nesmyslností poměrně bohaté (v tom se i taková Kafkova *Proměna* zásadně – a nutně – odlišuje od *Zámku*). Myslím, že *Tři okamžiky exploze* zrcadlí autorovu touhu po velmi radikálně pojímané autenticitě: potřebu vymánit se z omezení, kterými nás příběhy tím, že je vyprávíme, svazují. V příběhu je skutečnost nakonec vždycky nějak lepší, než v realitě. A vypráví-li někdo příběh také (a nebo dokonce hlavně) proto, aby se vůči skutečnosti kriticky vymezil, může být frustrující zjištění, že čím dokonaleji dokáže příběh prožitek od cizenosti vyhrotil, tím spíše nám výsledný dramatický celek ukazuje, jak nedostatečným je naturalismus (doslovný realismus) základem pro uspokojivý čtenářský zážitek. Obsah příběhu může být nesmírně radikální, ale příběh sám je prvek zarytý konzervativní. Stačí chvíle nepozornosti a místo chladného materialismu, který má pozorovat a hodnotit, se do vyprávění vloudí starobylé pohádkové principy, které přináší útěchu.

Jak obstojí Miévillova sbírka z marxistického hlediska? Kdybych použil Kantovu terminologii, řekl bych, že se povídky snaží vyjít ze světa *jevů*, kde skutečnost interpretuje naše mysl, a přiblížit k nedosažitelnému prožitku *světa o sobě*. Dialektický materialismus tento rozpor mezi duchovním a materiálním ruší, chápe svět na základě jediné substance, totiž hmoty. Vědomí je jen produkt vysoce organizované hmoty mozku a tento monismus zajišťuje, alespoň v principu, dokonalou poznatelnost světa. Jediný marxistický „příběh“, který lze považovat za oprávněný, je proto historický materialismus: dějinný proces, jímž se společnost, která je složená z pracujících, a tedy hmotný svět proměňujících lidí, vyvíjí. Tento proces nepostrádá dramatické napětí: dialektika reflektuje právě vztah mezi jednoznačným „objektivním“ bytím a jeho ještě nedostatečným lidským uvědoměním si. V nedávné minulosti jsme nakonec byli svědky toho, k jak dramatickým příběhům snahy o aplikaci principů dialektického materialismu vedou. V marxismu jde, pomineme-li jeho leninské interpretace, o neomezený vývoj, tedy nikdy neukončený proces, ale je to příběh předurčený vlastnostmi hmoty. Úkolem spisovatele je tedy poukazovat na tento *zákonitý* vývoj. Děje se to v tomto případě?

Povídky z *Tří okamžiků exploze* jsou psány velmi neosobně, nedá se z nich nijak usuzovat na to, jakému emocionálnímu rozpoložení mají odpovídat. Co však mají navzdory vši své různorodosti společného, je jakási všeobjímající gnoseologická skepse, implicitní představa o nepoznatelnosti světa. V kontextu, který jsem se snažil popsat, tedy z marxistického hlediska, jde proto o povídky heretické, chybí jim „praxe“ (aktivní změna v rámci poznané nutnosti je v marxismu jediná skutečná hodnota). Představuji si však, že jde o povídky psané pro útěchu; i když úplně jinou útěchu, než jakou přináší „pohádky“. Naše vědomí, které nám umožňuje poznávat pravou pova-

hu skutečnosti, má však – přinejmenším prozatím – stejně silnou, ne-li silnější schopnost propadat iluzím. A nejen marxisté, ale všichni materialisté mohou zjistit, že příběhy, dokonce i některé velmi dobré a působivé příběhy, jsou založeny na něčem, co považují za falešné. Píší-li příběhy sami, můžou čelit frustrujícímu dilematu, zda část literárních prostředků založených na přeludu přijmout nebo zda psát příběhy skeptičtější a bezvýhodnější, než by odpovídalo jejich vlastnímu postoji ke světu.

Dokážu si představit, že jedním ze způsobů, jak tomuto rozporu uniknout, je pokusit se vyloučit vědomí. Zkusit psát „observačně“, jakoby hmota ještě nedosáhla komplexity, které vědomí vytváří. Je potřeba si uvědomit, že takový přístup nemusí být svázaný jen s materialismem. Filosof Zdeněk Neubauer interpretoval obraz *Zahrada pozemských rozkoší* od Hieronyma Bosche jako znázornění světa ve vegetativním stavu, tedy ještě před vznikem (zde stvořením) vědomí. Boschův obraz ukazuje, že podobný stav, kdy je možné všechno, nám nevyhnutelně bude připadat fantastický, a to až v míře, která nám může být nepřijemná. Připomíná perverzi, protože narušuje naše představy o fungování světa, a současně neumožňuje se proti ní nijak vymezit, protože takový pohled už předpokládá vědomí. Proto zřejmě existuje tolik často podivných vysvětlení, co má vlastně *Zahrada pozemských rozkoší* (pojmenování nepochází od autora obrazu) znamenat. Uvážíme-li, že jde o malbu formátem oltářní, těžko může být něčím jiným, než oslavou Boží velikosti, která svým stvořením překonává všechno, co my považujeme za možné nebo vhodné. To je velmi specifická představa „útěchy“, která ani mnoha křesťanům nemusí být zvlášť srozumitelná. Mám za to, že *Tři okamžiky* jsou obtížně srozumitelné z obdobného důvodu.

Miévillovy povídky totiž vykazují podobnou strukturu: nereflektovaná skutečnost na sebe bere skoro nevyhnutelně fantastickou podobu. Většinou je bezprostředně hmotná, pouze výjimečně jako v povídce *Obávaný důsledek* jde o „nespoutanost“ psychologickou – a podle mne není náhoda, že právě tato netypická povídka má snad jako jediná opravdovou pointu. Je také prakticky nemožné povídky interpretovat tak, aby dávaly smysl, protože tím u jejich fikčního světa předpokládáme něco, čemu se autor programově vyhýbá. Přesto je však autor psal s očividným zaujetím. Jde o pokus „vytknout vědomí před závorku“, načerpat radost z toho, že se na chvíli osvobodíme od nutnosti kriticky hodnotit a angažovaně reagovat. Proto myslím, že také mají přinášet útěchu, i když je to povzbuzení hodně odlišné od pohádkové útěchy běžných příběhů. Nevyjadřuje radost z toho, že svět může být takový, jaký by podle našich představ měl být. Přináší úlevu v poznání, že svět nemůže být takový, jaký podle našeho názoru skutečně je.

Je to holý materiální svět: nevidíme zde žádnou kvantitu měnící se v kvalitu, žádnou jednotu a boj protikladů, žádný vývoj založený na rozporu. Dialektika tady ještě není přítomna, všechny děje jsou jakoby zárodečné, protože nemají žádné podstatné důsledky. I když se zdá, že ve většině povídek poznáváme náš moderní svět, ve skutečnosti to svět úplně jiný, neskonale primitivnější, kde hmota ještě nedosáhla potřebné úrovně složitosti. Dalo by se říci, že takový svět možná není

Zátiší s lajnami a ruličkou

zvlášť hodnotný – a co hůř, čtenářsky zajímavý. Většina povídek také neobsahuje žádný pořádný dramatický konflikt: a jak by mohla, když třídní boj ještě neexistuje! Ale má oproti našemu světu podstatnou výhodu, neboť neumožňuje chybnou interpretaci. Protože on neumožňuje žádnou interpretaci. To paradoxně připomíná náboženskou útěchu Boschova obrazu, který věřící na chvíli osvobozuje, byť na samé hraně srozumitelnosti, od vsudypřítomného morálního rozměru jejich životů, které na ně vkládá křesťanství.

Já pochopitelně nevím, zda China Miéville psal svoje povídky, ať už vědomě nebo nevědomě, z pozic svého trockistického světonázoru a problémů, které spisovateli může přinášet. Ale vykládat si je tak vede k pohledu, při kterém dostávají zajímavý význam, který jim při běžném čtení chybí. A tím se konečně dostáváme k důvodu, proč na mne *Tři okamžiky exploze* navzdory všem doposud zmíněným neduhům povídek tak silně zapůsobily. Nestavěl bych je nad Ballardovy *Mýty blízké budoucnosti*, ale je to možná druhá nejlepší sbírka samostatných povídek od jednoho autora, kterou jsem kdy četl. Mají-li zobrazovat podobu světa, který jsme nikdy nemohli zažít, jsou vlastně fantastické neobvykle radikálním způsobem, mnohem více, než jsou fantastické jednotlivé prvky, které v povídkách vidíme. Není to *něco je jinak*, ale *všechno je jinak*, což je z čtenářského hlediska mimořádně neobvyklý zážitek. Vidíme paradoxní svět, kde je vědomí přítomno dost na to, aby nebyl nesmyslný, ale současně ne natolik, aby doopravdy dával smysl. Podobné vnímání vyžaduje tak specifické naladění, že lze snadno prohlásit, že jím do knihy vkládám něco, co v ní není. Ale já jsem v té zemi „za sedmero horami a sedmero řekami“ byl a vyprávím o tom, co jsem tam viděl.

Je to svět plný temné vznešenosti, jako je zřejmě každý svět, jehož osud je předurčený, protože neexistuje žádný způsob, kterým by bylo možné jej ovlivnit. Ale občas – a čím déle jsem četl, tím více jsem měl dojem, že možná dokonce často – jím probleskuje humor, který má podobu jemné sebeironie. V tom připomíná Kafku, i když má jinak Miévilleův „literární labyrint“ úplně jinou povahu. A je to také svět, kde může marxista, který bere příběhy vážně, autenticky ukázat, že má literatura přednost před politikou. Je to svět, který je mi cizí, protože vychází z předpokladů, které jsou mi vzdálené. Ale je to svět, který na mně působí autenticky. A uvidět lidskou zkušenost, která je tak odlišná, ale přitom se stává srozumitelnou, to je kouzlo, které umí zprostředkovat snad jen literatura. A v kontextu těchto jednostranných duchovních spojení, které my čtenáři navazujeme s „našimi“ autory, mě těší, že i někdo, kdo si nepochybně myslí, že má mnohem pokrokovější názory, přiznává, že jsou chvíle, kdy být předvojem lidstva nestačí. A napíše sbírku „kacířských“ povídek, aby se s podobnou situací vnitřně vypořádal. Může to být iluze, ale moje útěcha z literatury jsou chvíle, kdy se zdá, že vzájemné pochopení je občas přeci jen možné.

Jiří Grunt

China Miéville: *Tři okamžiky exploze, Laser, překlad Milan Žáček, 504 str. 449 Kč*

Superúplněk v noci z 1. na 2. srpna, tedy měsíc tak velký, že si ho postarší maminka jedné mé známé spletla se Sluncem, které se pomátlo, vyšlo večer podruhé a ke všemu ne na východě, nýbrž na jihu, patrně způsobil, že tenhle týden opravdu nebyl ospalý, jak se na přelom prázdnin sluší.

Začalo to tuctově vyhlížející fotkou. Je na ní mobil, na jehož displeji je několik lajn bílého prášku, za mobilem kus nezaostřeného papíru, v popředí ruka s jakousi ruličkou a nad tímto zátiším je usmívající se žena a vzadu zvědavě se tvářící muž s nějakým papírkem v ruce. Ta žena je brněnská primátorka Markéta Vaňková, ten muž její náměstek Robert Kerndl, ten prášek vypadá jako kokain, ten papírek jako dvoutisícovka a rulička? Tou se obvykle šňupe. Paní primátorka pravost fotky nejdřív rozhodně popřela, pak si vzpomněla, že jednou někoho někde potkala, ale už moc neví koho, a pak se zcela odmícela.

Fotka se ze sociálních sítí přehoupla do televize, potažmo do politiky a dozvěděl jsem se věci! Třeba adiktolog Aleš Kuda odpověděl Daniele Drtinové v DVTV, že má mezi klienty vysoce postavené politiky. A taky že kokain už není jen pro lidi, co chodí v saku od Bosse, takže se stává substancí skoro lidovou, a že už se neředí jako dřív, kdy do něj dealeri přidávali pervitin, lidově piko. Takže mu adiktologovi klienti říkali pražský pikain, což mi přišlo jako opravdu pikantní detail, když jde o fotku z Brna.

Těž potěšil komentář Marka Bendy, nesmrtelného poslance a muže tak přísných zásad, že například když někdo chce odpouštět dluhy zmnohonásobené exekucními poplatky, považuje to za morální hazard. V tomto případě však dle Hospodářských novin shovívavě pravil, že „Brno vždy bylo lehce alternativní město, tak to je. Jinak celou ‚kauzu‘ pokládám zcela zbytečnou letní bouří ve sklenici vody a nevyvozuji z ní žádné závěry“.

No, já bych jeden závěr přece jen vyvodil. Kdyby takovýto přístup k lajnám a ruličce byl známkou, řekněme, posouvajícího se postoje politické scény k problematice návykových látek od pouhé kriminalizace a represe k rozumné regulaci, účinné prevenci a preferenci přístupu, jemuž se říká „harm reduction“ neboli volně „minimalizace škod“, pak bych jeho reakci vítal a řekl bych si, že holt to paní primátorce bude spočítáno při volbách. Jenže obávám se, že je to jen starý dobrý dvojitý metr: když je na té fotce primátorka, tak je to taková nějaká lehká brněnská alternativa. Kdyby však na ní byla kuchařka ze školní jídelny z Lužánek, tak se musíme vážně zamyslet nad tím, zda taková osoba ve školní kuchyni nepředstavuje vážné mravní ohrožení budoucích generací.

Jaroslav Hašek napsal povídku Stavovské rozdíly, jejíž dva hrdinové pijí stejně, avšak „šafář Nykles byl vožralej jako prase a pan správce byl trochu veselej.“ Obávám se, že tohle pravidlo platí nejen v Brně i víc než sto let poté, co Hašek tu povídku napsal.

Jaroslav Veis

Odposlechnuto

Půjčujte si peníze od pesimistů – nebudou čekat, že jim je vrátíte.

Steven Wright

Tak jsem si dnes trochu zavybaloval

Rád si doma dělám pořádek ve své knihovně; pokud možno několikrát do roka. Někdy to bývá velký projekt; podobně jako když strhli nádraží Euston, i já nemilosrdně zbořím to staré a nahradím ho něčím novým. Krása ustupuje chladné praktičnosti. Jindy si pohrávám s detaily; tu uklidím policičku s knížkami, tam zase uvolním místo pro zbrusu nový hardcover. Jednou jsem si dokonce knihy uspořádal podle barev, až vytvořily nekonečnou řadu celé barevné škály. Vydržel jsem to sice jen pár týdnů a rychle pak všechno přeskládal zpátky, ale vůbec jsem toho nelitoval, protože jsem si to skutečně užil. Seděl jsem na koberci a třídil knihy podle velikosti a témat (třídít je podle abecedy je šilenství, pokud tedy člověk není skutečný knihovník) a připadalo mi to podivně meditativní. Probíral jsem se zapomenutými romány a opuštěnými komiksy, které se mi povalovaly v zadní části polic. Pamatoval jsem si, kterou knihu jsem si koupil v tom kterém knihkupectví; láskyplně jsem si prohlížel svá podepsaná vydání a několik knih jsem vrátil zpět na přední místa mé hromádky „k přečtení“. Zároveň jsem se nemohl dočkat, až budu moci začít zase od začátku.

Unpacking od studia Witch Beam navozuje zvláštní uspojení z organizování věcí. Možná vám přijde divné hrát videohru, která je založena výhradně na přesouvání předmětů po různých místnostech; vždyť videohry jsou přece především nástroji fantazii o moci. Hry jsou prostředkem, který klade důraz na aktivitu, protože hráč má vše pod kontrolou. Když sedíte v kině, jste téměř zcela pasivní. Nemůžete ovládat hlasitost, nemůžete film pozastavit ani ho přetočit. Jako byste uvázli v mrtvém bodě, stejně jako postava Warrena Beattyho při sledování znepokojivé montáže ve filmu *Pohled společnosti Parallax* (*The Parallax View*). Nanejvýš můžete zavřít oči a zacpat si uši. Když hrajete hru, máte ji zcela pod kontrolou. Rozhodujete, co se stane dál, upravujete realitu podle svých představ, ovlivňujete své okolí. Můžete přitom třeba rozsekat nepřátele vejprůl jako ve hře *God of War*, ale stejně tak může jít o velmi jednoduchou věc, jako je stavba domu ve hře *Minecraft*; celou hru ovládáte jen a jen vy. *Unpacking* vám nic z toho neumožňuje. Místo síly vám přinese pocit zenového klidu.

Unpacking postrádá jakýkoli návod a obsahuje jen velmi málo textu. Hra je tak minimalistická, že ji téměř nenajdete. Hra je krátká, protože je možné ji dohrát za pouhé čtyři hodiny. Přesto mi poskytla jeden z nejlepších herních zážitků, které jsem za poslední roky zažil. Na začátku se vám ukáže dětský pokoj, který je až na několik málo kusů nábytku a pár kartonových krabic úplně prázdný. Ačkoli se nikde nedozvíte, co máte dělat, cíl je jasný: vybalit krabice. Z jednotlivých krabic se po-

stupně vynořují předměty, které kliknutím seberete a dalším kliknutím je umístíte. Fotbalový míč, plyšová hračka, několik obrázkových knih, trofej, plakát. Je jen na vás, kam je dáte. Položíte fotbalový míč pod postel, nebo na policičku? Jak máte srovnat obrázkové knížky? Měly by být postaveny na výšku, nebo na ležato? Kde by měl být plakát? A hlavně, kam byste měli umístit plyšové hračky? Na žádnou z těchto otázek neexistuje špatná odpověď, ve hře je vlastně jen velmi málo špatných odpovědí, protože se nejedná ani tak o hádanku, jako spíše o prostředek pro vyjádření pocitů hráče. Vy jako hráč umísťujete věci tam, kde je chcete mít, a svými volbami se spolupodílíte na příběhu hry.

Ve hře je několik přesně daných detailů: postava, jejíž věci vybalujete, je žena. Úvodní scéna v dětském pokoji se odehrává v roce 1997 a postava je údajně jedenáct let stará. Poslední epizoda má vročení 2018. Kromě těchto pevně daných momentů vám však *Unpacking* nabízí téměř nekonečné možnosti; až do chvíle, kdy je už nemáte. Ve hře se totiž objevují momenty, kdy jsou vám určitá rozhodnutí vnucena, a právě zde se projevuje její skutečné kouzlo. Zpočátku dochází při rozbalování k drobným nejasnostem. Mezi knihami a plyšovými hračkami jsem například v první úrovni vybalil levou botu a o několik krabic později jsem narazil na pravou. Musel jsem se zasmát, protože jsem si vzpomněl na strasti, které jsem já sám zažil při vybalování. V jednu chvíli jsem také vybalil několik párů podprsenek; samozřejmě jsem nevěděl, co s nimi. Ale klíčový okamžik nastal na konci úrovně, když všechny krabice zmizely a pokoj byl uklizený, všechno bylo zdánlivě na svém místě. V tom okamžiku se jeden předmět rozzářil červeně; pokud jej neumístím na správné místo, nebudu smět úroveň dokončit. Jednalo se o deník, opatřený visacím zámekem, který bylo možné umístit pouze na dvě „správná“ místa: do zásuvky psacího stolu nebo pod polštář hlavní hrdinky, přesně tam, kam si každá dívka schovává tajný deníček.

Hratelnost hry *Unpacking* se postupně rozvíjí. Z dětského pokoje se přemístíte na univerzitní kolej a poté do bytu se spolubydlicí. Každá úroveň obsahuje více věcí, které je třeba vybalit, a více místností, do kterých je můžete umístit. Pomalu se vám odkrývají detaily o hlavní postavě. Pokoj na koleji je sice malý, ale útulný, s mnoha typickými studentskými cetkami. Když se hlavní hrdinka nastěhuje do bytu a má spolubydlicí, hádanka začíná být náročnější. Oběma se do pokoje moc věcí nevejde – a vy nesmíte přemísťovat věci kamarádky, které už v bytě byly. Přesto se do něj všechno nějak vejde. Některé věci se objevují napříč více úrovněmi, zejména plyšové hračky; ale jiné postupně mizí. Jako každý z nás, i hlavní hrdinka by ráda

zapomněla na svůj zaručeně trapný deníček z puberty, takže si ho s sebou při odchodu na vysokou školu nevzala a pravděpodobně na něj někde na půdě sedá prach.

Moje nejoblíbenější úroveň je, když se hlavní hrdinka přestěhuje do bytu se svým přítelem. Tato úroveň se od těch předcházejících velmi liší. Zatímco předtím byly místnosti útulné, ale mírně zanedbané, přítelův byt je elegantní a zjevně se nachází někde ve vyšších patrech mrakodrapu. Určitě moc rád pije kávu, protože v jeho luxusní kuchyni je rozmístěno všechno potřebné k její přípravě. V této fázi hry můžete poprvé přesouvat věci, které vám nepatří, takže musíte skutečně hodně kombinovat, kam to všechno dát. Položíte sendvičovač na kuchyňskou linku, nebo ho schováte na horní polici, protože ho stejně nebudete používat? Poprvé se tak vybalování stane obtížné, je to spíše povinnost než zábava jako dopsud. Můžete vysledovat několik jemných náznaků, že to ústřední dvojici nevyjde: jejich koníčky a zájmy se liší a zdá se, že i finanční situace každého z nich je velmi odlišná. Nicméně nejzjevnější vodítko má podobu jednoho z předmětů. V předchozí úrovni jste z jedné z kartonových krabic vyndali zarámovaný vysokoškolský diplom a velmi hrdě jste si ho pověsili na zeď v prvním bytě, který jste sdíleli se svou kamarádkou. V přítelově bytě však není žádné vhodné místo, kam byste mohli svůj diplom pověsit. Je to zlověstné znamení. Nakonec si ho dáte pod postel. Poté, co dokončíte rozmístění všech svých věcí v přítelově bytě, následuje citový ořes. Na další úrovni, která se odehrává o dva roky později, si opět vybalujete věci ve svém dětském pokoji.

Zbytek hry vám nebudu prozrazovat a určitě vám doporučuji, abyste si ji sami zahráli, je to opravdu nevšední zážitek. Díky ní jsem si uvědomil, jak moc jsou naše životy spjaty s materiálními věcmi. A vůbec to nemyslím jako kritiku. V dnešní době je běžné upřednostňovat zážitky před předměty. Cestovní kanceláře se velmi úspěšně snaží vám tuto představu prodat. Dokonalý hotel, dokonalý let, dokonalá destinace, dokonalé jídlo – to vše má dohromady vytvořit dokonalý zážitek. A někdy si na tyto dokonalé zážitky vzpomenete, ale spíše se to nestane. Mně často splývají v jeden velký přepychový přelud. Na předměty se často díváme spatra, protože jsou symbolem kapitalistického nadbytku, ale nemusí to tak být. Spousta těch takzvaných zážitků, po kterých lidé touží, je ve skutečnosti mnohem více požitkářská. Ve hře *Unpacking* vyprávějí předměty příběh. Když se tam najednou objevila určitá věc, kterou jsem několik úrovní neviděl, vymyslel jsem si vlastní příběh o tom, co se s ním stalo. Zážitky jsou pomíjivé, ale předměty mají trvalejší charakter. Předáváme je dál, prodáváme je, opravujeme je nebo opatrujeme. Ve hře předměty zastupují člověka a odrážejí celou jeho osobnost. Přemýšlejte o věcech, které tvoří váš vlastní život. Co máte rádi? Co s sebou nosíte už léta, i když k tomu nemáte v podstatě žádný důvod? Co byste zachránili, kdyby váš dům začal hořet?

Na to, že vybalování krabic je už ze své podstaty velmi povrchní, máte u *Unpacking* pocit, jako byste sledovali film. Svým způsobem se podobá jednomu z amerických dramát o dospívání, ale nejbližší bych ho přirovnal k úvodní scéně filmu *Vzhůru do oblak* (*Up*). Ta scéna mě skutečně hodně rozušila,

už když jsem byl malý; a dokonce i nyní, když jsem starší, se na ni nechci znovu podívat. Jde o špičkovou emocionální manipulaci studia Pixar: v pěti krátkých minutách sledujete celý život Carla a Ellie od chvíle, kdy se poprvé setkali, až po sklonek jejich životů. Celý život v krátké a působivé zkratce. *Unpacking* na mě působí hodně podobně. Tato videohra je hodně krátká a svůj příběh vypráví působivě a citlivě. Nikdy na mě ale nepůsobila tak manipulativním dojmem jako *Vzhůru do oblak*, ale přesto si pohrává s našimi emocemi.

Na hře *Unpacking* se mi líbí drobné rafinované detaily; způsob, jakým ve hře pomalu mizí cedéčka z krabic, jak se posouvá čas a končí éra klasických fyzických nosičů; mistrně nakreslené pixelové obrázky knih a DVD, které mě donutily hledat jejich skutečnou předlohu; okamžik, kdy z krabice vytáhnete pět výtisků těžké knihy a uvědomíte si, že se hlavní hrdinka stala spisovatelkou; úžasný soundtrack, který se od úrovně k úrovni nenápadně mění. Nejlepší na tom je, že tyto drobné střípky příběhu přicházejí přirozeně a jsou obsaženy přímo v herním plánu. Tvůrci hry pochopili, že snaha přiblížit videohry filmům je z uměleckého hlediska slepou uličkou. Místo toho, aby vám příběh vyprávěli pomocí nekonečných textů a prostříchů, vás *Unpacking* nechá, abyste si ho sami prožili a doplnili o detaily. Je to chytré, elegantní dílo a přál bych si, aby takových her bylo víc.

Petr Svoreň, jr.

Odposlechnuto

VANEK pro **MARTY63**: Na Argo [je Williamsova „Vichřice“] tak průměr; není to dobře, není to přesně, ale čist se to dá.

MARTY63 pro **WITTGENSTEIN**: A proč teda VANEK brblá?

WITTGENSTEIN pro **MARTY63**: Protože to je jeho životní poslání.

VANEK pro **MARTY63**: Protože jsem se na to podíval.

Přátelé jsou jako kozy, ty jsou také některé velké, jiné malé a často falešné.

Kapten Hunt

Trumpa seslal Američanům sám Bůh. Asi mu došly kobylky.

SATAI

A konečně pro své NE mám důvod nejpodstatnější: spotřební daň nemá vůbec existovat, protože jejím původním účelem je regulovat spotřebu. Proto je selektivní, nesystémová, nespravedlivá. Daně mají sloužit pouze k financování veřejných statků, a nikoliv k regulaci spotřeby a k výchově svéprávných dospělých svobodných občanů.

Stát je tu od toho, aby zajistil bezpečí, soudy, vojsko, obranu, policii a maximálně školství a zdravotnictví. Stát tu není od toho, aby vychovával lidi, co mají pít, čím mají jezdit, co mají kupovat a jak zdravě mají žít. **Daniela Kovářová, 27. 7. 2023**

Pro pamětníky:

Sejde se Socialismus, Kapitalismus a Komunismus.

Socialismus přijde pozdě a omlouvá se: „Promiňte, ale zdržel jsem se ve frontě na maso.“

Kapitalismus se zeptá: „Co je to fronta?“

A Komunismus: „Co je to maso?“

Časem s vědou - srpen

o velkých činech vědy, techniky a medicíny

Pokud bychom hledali Čecha, jehož jméno se nejčastěji dostalo do vědeckého názvu nějakého organismu, pak by asi vyhrál Benedikt Roezl. Tento zřejmě nejvýznamnější „lovce orchidejí“ na světě se stal eponymem pro názvy téměř sto třiceti druhů rostlin.

Narodil se přesně před dvěma staletími, v **pátek 13. srpna 1824**, jako syn správce premonstrátského zahradnictví v Horoměřicích u Prahy. Hned po obecné škole začal pracovat se svým otcem a jako dvanáctiletý nastoupil na tři roky do učení v Děčíně v zahradách hraběte Thuna. Vandrem po dalších státech si vydělal pár zlatých, se kterými se pustil do světa. V tehdy slavném zahradnictví Ludvíka van Houtteho v Gentu se zrodila jeho vášeň k orchidejím, kvůli které se zanedlouho rozhodl odmítnout zajištěné místo šéfa vládních hospodářských zahrad a na prahu třicítky vyjel do Nového světa, za orchidejemi.

Z výchozího New Orleansu přešel do mexického přístavu Santecomapan, kde pracoval jako majitel květinářství, celník a správce přístavu. Tam také později jako stoupenec liberálního prezidenta Benita Juáreze bránil město proti vylodění francouzských vojenských jednotek. Zde také vypracoval systém ozelenění Mexika City eukalypty. Dnes se tam po něm jmenuje nejkrásnější městské nábřeží Callé de don Benito, Benediktova třída.

Poté na Kubě zaváděl rostlinu *ramii*, vhodnou k výrobě tkanin. K jejímu zpracování vynalezl stroj, který pak na žádost místních úspěšně upravil i na zpracování *agave*. Konkurence však jeho stroj poškodila, takže při druhém předvádění mu válce utrhly levou ruku v rameni. Tak se z něj roku 1868 stal El Moches – Jednoruký. Pěstování ramie na Kubě však prosadil.

V příštích deseti letech projel na koni i vlakem USA, Kolumbií, Panamu a Peru. Indiáni z hor ho považovali za kouzelníka, který sbírá rostliny k výrobě léků, obyvatelé osad a měst v nížinách ho coby domnělého kupce několikrát na cestách okradili a tak tak vyvázl životem.

„Postavení a život sběratelů rostlin v tropických krajinách jest velmi namáhavý, obtížný a nevědný, a mýlí se, kdo si myslí, že třeba jen rukou sáhnouti a zvednouti rostlinu novou, až dosud neznámou,“ poznamenal si. „Tak jako hledající zlato v Kalifornii marně často celá pole prochází, podobně musí také sběratel rostlin často celý les projít, hledem a žízni trápen, než konečně cennou, krásnou nějakou rostlinu nalezne!“

Nutno říct, že orchideje ho taky víc než slušně živily; zrovna se dostaly do módy a v Evropě nesměly chybět v žádném nábl skleníku či alespoň ve váze v salonu. (Zásahu na tom měl i další Čech, o dvě generace starší a mnohem všestrannější Tadeáš Haenke.)

Roezl vskutku nelenil. „Počátkem března měl jsem 100 000 orchidejí zabeđených. Jen druhu *Odontoglossum cervantesi* měl jsem 22 000 kusů, jichž poslední tisíc za dva zlaté jsem koupil. Na štěstí jsou cibule této orchideje velmi malé, tak, že na jeden krychlový metr 3000 se jich směštná,“ napsal Benedikt Roezl v roce 1884 do časopisu *Flora*, který rok před-

tím založil a kam pravidelně přispíval. Z výpravy do Venezuely poslal do Londýna osm tun orchidejí, z mexického federálního státu Oaxaca deset tun kaktusů, agáve a orchidejí, z Peru desetitisíce různých rostlin a ze Severní Ameriky poslal do Evropy semena jehličnanů. Celkem objevil na 800 druhů kvetoucích rostlin i stromů.

(Kdyby se dnes věnoval své zálibě se stejnou vášní jako tenkrát, nebyl by *lovcem*, nýbrž *lupičem orchidejí* a nejspíš by skončil v kriminále.)

Domů si odskočil na pár měsíců až v roce 1872, aby navštívil rodiče, pár botanických zahrad a obchodníků s orchidejemi v Evropě. Pak se hned rozjel zpátky.

Scestoval toho požehnaně – v okolí Niagarských vodopádů sbíral toliji bahenní, ve Skalistých horách horské květiny, v Sieře Nevadě jehličnany a lilie, v Mexiku zdolal sopku Volcán de Colima (3958 m n. m.), na jejímž úpatí sbíral orchideje a kterou pak pozoroval, když „děsně řádila“, v Ekvádoru vystoupal na sopce Chimborazo do výšky šest tisíc metrů (necelých 300 metrů pod vrchol), kde objevil novou orchidej *Pescatorea roezlii*.

Po třidvaceti letech plahočení světem se roku 1876 natrvalo vrátil do Čech. Usadil se na pražském Smíchově, svoji exotickou živnost předal synovcům. Jakkoli v zahraničí slavný, doma požíval věhlasu pouze v odborných kruzích... „Byl to skromný muž, který kdesi v Americe našel orchideje a uvedl je do obchodu,“ utrousil o něm populární dobový časopis *Zlatá Praha*.

Benedikt Roezl zemřel jedenašedesátiletý v roce 1885. Na jeho náhrobku v Panenském Týnci mimo jiné stojí: „Botanik, slavný cestovatel po Americe, majitel císařskopruského řádu sv. Stanislava, první předseda spolku Flóra.“

Dodnes pak přežívá nejen v botanických názvech, ale také jako předobraz hrdiny trilogie *Lovci orchidejí* (1920–22), jejíž autor František Flos si jako kluk osobně vyslechl nejméně jedno z jeho vyprávění. Nu a zapomenout nesmíme ani na pomník se sochou z roku 1898, postavený za finanční spoluúčasti zahraničních zahradníků. Stojí na Karlově náměstí v Praze – a protagonista na ní má obě ruce. **František Houdek**

Odposlechnuto

„Mamí, ve škole mě zmlátili...“

„Já vím, dívala jsem na youtube.“

HOWKING

Všem, kdo se rozčilují nad dresy českých olympioniků, bych rád připomněl: Hitlera nevzali na akademii, protože neuměl malovat. Teď se podívejte na ty dresy a představte si, čeho všeho by asi byl schopen tenhle. **KENJIRO**

Ať už to byl kdokoli, rád bych vynálezci jednovrstvého toaletního papíru osobně potřásl rukou. **CHROCHTADLO**

Pro Nobelovu cenu míru bych vraždil.

Steven Wright

Svobodou k otroctví

Třeštění letitého popularizátora 141

Institut otroctví je starý jako lidství samo; otroky se stávali zajatci z bitev, obyvatelé dobytých vesnic, ale také třeba dlužník nebo dítě prodané rodiči či žena prodaná manželem.

V novověké Evropě už otroctví existovalo jen okrajově (nevolnictví či poddanství bylo přece jen slabším druhem ujařmení). Zásahu na tom měla všeobecně rozšířená křesťanská víra – dost dobře nemohl být bezprávným majetkem člověk, který věřil ve stejného Boha jako jeho případný majitel...

Přelomem v našem světě se stalo pronikání Evropanů do nitra Afriky, kde cestovatelé objevili lidi natolik odlišné od bělochů a s tak „primitivním“ způsobem života (dokonce nevěřili v Boha!), že je považovali za zvířata a s jako takovými s nimi často i nakládali.

Na severoamerickém subkontinentu, kde se poměry po Kolumbově objevu teprve ustavovaly, bílí dobytí indiány nezotročovali, jen utlačovali. Posun přinesl **20. srpen 1619**, kdy do přístavu Old Point Comfort na severovýchodním břehu Virginie dorazila loď *White Lion* patřící urozenému anglickému korzárovi a puritánovi Robertu Richovi. Vezla mimo jiné asi dvacet černochů z území dnešní Angoly, které uloupila portugalským otrokářům. Původně snad ani neměla v úmyslu udělat z nich otroky, jenže nakonec jim kapitán zaplatil místnímu guvernérovi za potraviny a zboží k obchodování.

(Nebyli to první násilně přivezení černoši, tihle jsou však první bezpečně zdokumentovaní díky dopisu, který Virginské společnosti v Londýně napsal jeden z tamějších osadníků John Rolfe, manžel Pocahontas a zakladatel viržinského tabákového průmyslu.)

Bílý lev jako by otevřel stavidla; uvádí se, že do zrušení otroctví ve Spojených státech koncem roku 1865 bylo na jejich území importováno na pět milionů černých otroků. Vzestup dnešních USA stál z velké části na jejich práci.

Dne **1. srpna 1834** Velká Británie zakázala otroctví na celém území svého impéria, poslední na americkém kontinentu ho zrušila Brazílie (1888), v Asii 1962 Saúdská Arábie, poslední na světě pak 1980 Mauritánie v severozápadní Africe.

Svět bez otroctví umožnil rychlejší expanzi lidského ducha a znásobení jeho věcných plodů – od nástrojů po internet. A tady se od klasického otroctví dostáváme k jeho moderním (skrytým) formám. Ty se vynořují jako průvodní jevy pokračující civilizace. Začíná to tím, že čím dál víc *nemůžeme dělat, co chceme*, což nazvěme *nesvobodou*. Nu a potom zjistíme (a mnohdy si toho ani nevšimneme), že čím dál víc *musíme dělat, co nechceme*, což už lze nazvat *otroctvím*, pravda, s trochu jinou strukturou příznaků než kdysi.

Procesu proměny či přímo degradace svobody si všimla řada chytrých hlav. Filozof Herbert Marcuse v knize *Jednorozměrný člověk* (1964) napsal: „Osobní závislost (otroka na majitele, nevolníka na pány, vazala na krále atd.) byla vystřídána závislostí na „objektivním uspořádání věcí“ (ekonomické zájmy, trh atd.), jež je daleko racionalističtější než závislost starého typu a umožňuje, aby člověk byl vykořisťován dokonaleji,

než tomu bylo dříve; bývalý dialektický souvztah mezi Pánem a Sluhou byl vystřídán bludným kruhem, který je sevřel oba dva.“

A na jiném místě: „Současná průmyslová technická společnost má sklon stát se společností totalitární. Neboť totalitarismus není jen politické uspořádání společnosti, ale také ekonomicko-technické uspořádání společnosti, která ovládá každého jednotlivce tím, že prostřednictvím novin, rozhlasu, televize atd. usměrňuje jeho potřeby a zájmy. Členové rozvinutých kapitalistických společností jsou otroci, kteří o svém otroctví nevědí.“

Novinář Ivan Medek v jednom ze svých zamyšlení (2008) říká: „Skutečná svoboda znamená, že nejsem otrokem svých příjmů. Nejsem otrokem svých úspěchů. Jakmile se na první místo ve společnosti postaví úspěch a eventuálně z toho plynoucí bohatství, je to chyba, na kterou společnost doplatí. Protože úspěch v tom smyslu, že přináší bohatství, je vyhrazen pouze malým skupinám lidí. Ale člověk, který píše nějaké knihy, přemýšlí o věcech, a přitom nikdy nebude mít úspěch ani peníze, je pro společnost důležitější než ten, který si někde v bance vydělá 150 tisíc měsíčně. Hrozí nám, že se staneme otroky něčeho, co vůbec nepotřebujeme.“

A do třetice, americký novinář Chris Hedges v článku *2011: báječná, nová dystopie* napsal: „Orwellův román *1984* a Huxleyův *Konec civilizace* (Brave New World) reprezentují dvě nejvýznamnější vize budoucí dystopie v literatuře. Diskuze mezi těmi, kteří sledují náš propad ke korporátnímu totalismu, se točí kolem otázky, kdo z nich měl pravdu. Budeme ovládnuti represivním dohledem v policejním státě používajícím surové a násilné formy kontroly, jak je popsal Orwell? Nebo podle Huxleyovy vize podlehneme útlaku zábavy, technologie a nadspotřeby? Obojí, zdá se, bude pravda. Huxley předpovídal prvý stupeň našeho zotročení, Orwell ten druhý.“

Inu, rád bych se mylil, nicméně zdá se mi, že různých příznaků otroctví s „pokrokem“ přibývá...

A to jsme zde zatím nahlíželi na věc takříkajíc zvenčí, pokud možno objektivně. Subjektivně to ale každý může prožívat úplně jinak; někdo dává přednost fyzické svobodě, pro jiného je důležitější vnitřní nezávislost, někdo nabude pocitu zotročení snadno a rychle, jiný je proti němu imunní. A někteří jedinci jako by si v postavení otroka dokonce libovali... Ale to už je zase jiná kapitola.

František Houdek

Odposlechnuto

Odysseus: Dobrý, kolem sirén jsme už propluli. Můžete mne odvézt. – Říkám, že mne můžete odvézt!

HEJ! SAKRA, ODVÁŽE MNE UŽ KONEČNĚ NĚKDO?

KENJIRO

V O2 Universum:

A na čem jsi tu byla naposledy?

Na očkování proti covidu.

KOUDY!

PevnostCon

Časopis Pevnost pořádá pátý ročník fantastické pevnostní garden party pro malé i velké! Muzika, šerm, cosplay, zábava, spisovatelé, zbožičko, smích, radost ze života, pivo, limo, čaj, rum, bum. A dokonce letos na Zlíchov dorazí i partička samurajů! Kdo jste zažili, víte, a kdo jste ještě nebyli, ani zdaleka ne- tušíte, jaká tohle bude paráda!

Více najdete na www.pevnostcon.cz či www.pevnost.cz. nebo přímo na stránkách našeho časopisu. Vítán bude každý, tady jsme mezi přáteli.

Moc se na Vás po roce těšíme, zase si to spolu uděláme nezapomenutelný!!!

Pevnost

Místo: Nad Zlíchovem 255/5, 152 00 Praha, Česko

Termín: 7. 9. 2024

Čas: od 11 hodin

Citáty Stevena Wrighta

- Zkušenost je něco, co získáte těsně poté, co ji potřebujete.
- Tvrdost másla je úměrná měkkosti chleba.
- Čisté svědomí je obvykle známkou špatné paměti.
- Když chceš duhu, musíš se smířit s deštěm.
- Tvrdá dřina se vám vyplatí v budoucnu; lenost už dnes.
- Tuhle jsem v noci ležel na zádech, pozoroval hvězdy a hlavou mi táhlo: „Kam se ksakru poděla moje střecha?“
- Mám v plánu žít navěky – a zatím se mi to celkem daří.
- Když se zdá, že všechno jde dobře, zřejmě jste něco přehlédli.
- Jak poznáte, že vám došel neviditelný inkoust?
- 82,7 % všech statistik je vymyšleno na místě.
- Když se všechno řítí tvým směrem, jsi ve špatném pruhu.
- Ambice jsou chabou výmluvou pro to, že nemáš dost rozumu, abys byl líný.
- Svědomí je to, co bolí, když se všechny ostatní části těla cítí hodně dobře.
- Čím dřív zaostaneš, tím víc času budeš mít na dohánění.
- Deprese je pouze hněv bez nadšení.
- Závěr je místo, kde tě přestalo bavit přemýšlet.

NON FICTION

Mark Coeckelbergh

Zelený leviathan

aneb Poetika politické svobody

Průvodce svobodou v době klimatické změny
a umělé inteligence

Kniha začíná krátkou povídkou, která dokonale vystihuje, oč půjde na dalších stranách: *Bojovník za záchranu planety a udržitelnou zelenou budoucnost (ekoterorista) je po dvaceti letech propuštěn z vězení, kde si odpykával trest za nějaký atentát. Na svobodě zjišťuje, že jeho boj nebyl marný. I díky jeho úsilí se nakonec podařilo zachránit lidstvo a přírodu. Jaro, kdy byl propuštěn, bylo plné motýlů a ptáků, rozhodně nebylo tičné, ale hlučné a bujaré, plné života a energie.* (Asi narážka na knihu *Silent Spring*, vizte *Interkom 9/2012*.) Jeho radost netrvala dlouho, zjišťuje, že čip, který mu implantovali ve vězení a ponechali mu jej i po propuštění, mají v tomto zeleném báječném novém světě všichni. Lidstvo totiž za záchranu draze zaplatilo – krásný zelený svět se za pomoci chytrých technologií stal jedním velkým vězením. Jelikož lidé byli příliš pohodlní a také příliš hloupí na to, aby dokázali využívat svou svobodu smysluplným a ekologicky udržitelným způsobem, bylo nutné klimatické katastrofě zabránit přímou kontrolou lidského jednání. A protože se ukázalo, že ani političtí vůdci nejsou spolehliví, řídicí pravomoc byla přenesena na umělou inteligenci. Osвобоzený bojovník za udržitelnou budoucnost se tak ocitá ve světě, který se v zájmu lidstva i planety stal jiným druhem vězení. Hrdiny se zmocňují pochybnosti, zda jeho boj stál vůbec za to, ale v tu chvíli už jeho znepokojené úvahy přerušuje skrze jeho implantát milý hlas umělé inteligence, projevující obavu o jeho duševní zdraví, protože jeho myšlenky nejsou ty jediné správné. A on si uvědomí, že mu ten hlas zůstane v hlavě po celý zbytek života.

Leviathan v názvu knihy odkazuje na dílo Thomase Hobbesa z roku 1651 o vládě a řízení státu a Coeckelbergh promýšlí nové způsoby vlády v době současného působení klimatické změny a umělé inteligence. Ukazuje, že ve chvíli, kdy si položíme otázku: „Může umělá inteligence zachránit planetu?“, bychom se měli ptát i takto: „Znamená to, že se budeme muset vzdát politické svobody?“ Ještě před příchodem *Zeleného Leviathana*, který by mohl být pověřen řízením změny klimatu, by

se tedy klíčovými tématy diskuse měla stát svoboda samotná. V diskusi s mysliteli politické filosofie rozšiřuje význam svobody a zároveň se snaží vyvarovat takových modelů vlády, jež by se mohly postupně rozvinout do autoritářství.

ZR

Mark Coeckelbergh: *Zelený leviathan*, Herrmann & synové, 2024, přeložil Pavel Černovský, 168 str, 287 Kč

